

OBSERVATORIUM
VOOR GEZONDHEID EN WELZIJK
BRUSSEL

OBSERVATOIRE
DE LA SANTÉ ET DU SOCIAL
BRUXELLES

Katern 1

Katern 2

Katern 3

Katern 4

Katern 5

Brussels actieplan armoedebestrijding

BRUSSELS ARMOEDERAPPORT 2008

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

OBSERVATORIUM
VOOR GEZONDHEID EN WELZIJN
BRUSSEL

OBSERVATOIRE
DE LA SANTÉ ET DU SOCIAL
BRUXELLES

Brussels actieplan armoedebestrijding

BRUSSELS ARMOEDERAPPORT 2008

Katern 4

Brusselse armoederapporten

De inhoud van het Brussels armoederapport werd vastgelegd in de ordonnantie "betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest" van 20 juli 2006.

Het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn werd belast met de uitwerking ervan.

De rapporten worden verspreid via de website (www.observatbru.be) en op eenvoudig verzoek.

Elk rapport mag worden gekopieerd, mits vermelding van de bron.

Reeds verschenen Brusselse armoederapporten

2008

Welzijnsbarometer

Thematisch rapport: armoede en (ver)ouderen

Externe bijdragen

Brussels actieplan armoedebestrijding

Synthese van de rondetafel

2007

Welzijnsbarometer

Externe bijdragen

2006

Welzijnsbarometer

Opvolging van de parlementaire aanbevelingen 1998-2001-2004

2005

Welzijnsbarometer

2004

"9de armoederapport"

Deel 1: armoede-indicatoren, gebrek aan inkomsten en overmatige schuldenlast

Deel 2: verslag van het rondetafelgesprek van 12 oktober 2004

2002

"8ste armoederapport"

Deel 1: armoede-indicatoren, armoede en huisvesting

Deel 2: verslag van het rondetafelgesprek van 26 september 2003

2000

Armoederapport 2000: armoede-indicatoren, opvolging van 4 parlementaire aanbevelingen

Verslag van het rondetafelgesprek van 10 mei 2001

1999

Armoederapport 1999: armoede-indicatoren

Gelieve op volgende wijze naar deze publicatie te verwijzen:

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Brussels actieplan armoedebestrijding, Brussels armoederapport 2008, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2008.

COLOFON

Dit Brussels actieplan armoedebestrijding is een onderdeel van het Brussels armoederapport 2008 en tevens het politieke luik van het armoederapport.

Het Brussels armoederapport bestaat uit 5 delen:
de Welzijnsbarometer (jaarlijks),
het Thematisch rapport (tweejaarlijks),
de Externe bijdragen (tweejaarlijks),
het **Brussels actieplan armoedebestrijding** (tweejaarlijks) en
de Synthese van de rondetafel (tweejaarlijks).

Coördinatie:

Permanente interkabinettenwerkgroep, onder coördinatie van de Leden van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bevoegd voor Bijstand aan Personen: ministers E. Huytebroeck, Lid van het Verenigd College vertegenwoordigd door Bernard Horenbeek, en P. Smet, Lid van het Verenigd College vertegenwoordigd door Luc Notredame en Eva Fredrix.

Secretariaat:

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn: Gille Feyaerts, Annette Perdaens, Truus Roesems

Vertaling:

Brussels Language Services bvba

Lay-out:

Centre de Diffusion de la Culture Sanitaire asbl: Nathalie da Costa Maya

Depotnummer:

D/2008/9334/30

Voor meer informatie:

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Louizalaan 183 – 1050 Brussel
Tel.: 02/552 01 89
observat@ggc.irisnet.be
www.observatbru.be

Gille Feyaerts
Tel.: 02/552 01 55
gfeyaerts@ggc.irisnet.be

Annette Perdaens
Tel.: 02/552 01 50
aperdaens@ccc.irisnet.be

INHOUDSTAFEL

1. Inleiding	6
2. Synthese van de acties in de strijd tegen armoede anno 2008	12
2.0. Methodologie	12
2.1. Welzijnswerk	14
2.1.1 Algemeen welzijnswerk	14
2.1.2 Welzijnswerk doelgroepen	15
Welzijnswerk thuislozen	15
Welzijnswerk ouderen	16
Welzijnswerk jongeren	16
Welzijnswerk gezin	16
Welzijnswerk migranten	17
2.1.3 Welzijnswerk thema's	17
Welzijnswerk overmatige schuldenlast	17
Justitieel welzijnswerk	18
Welzijnswerk en kennis	18
2.1.4 Overzicht budgetten welzijnswerk	18
2.2. Gezondheid	20
2.2.1 Gezondheid	20
Gezondheidspromotie	20
Universele gezondheidszorg	21
Gezondheidszorg voor kansengroepen	21
Gezondheid en kennis	21
2.2.2 Geestelijke gezondheid	21
Universele geestelijke gezondheidszorg	21
Geestelijke gezondheidszorg voor kansengroepen	21
Geestelijke gezondheid en kennis	21
2.2.3 Overzicht budgetten gezondheid	22
2.3. Tewerkstelling	23
2.3.1 Inventaris van de tewerkstellingsmaatregelen in 2006	23
2.3.2 Actieplan voor de Jongeren	24
2.3.3 Werk en gezin	25
2.3.4 Sociale economie	25
2.3.5 Tewerkstelling en kennis	25
2.3.6 Overzicht budgetten tewerkstelling	25
2.4. Onderwijs en vorming	27
2.4.1 Onderwijs	27
Gelijke kansen op onderwijs	27
Ondersteuning ouders	28
Deeltijds onderwijs	28
Tweedekansonderwijs	28
2.4.2 Beroepsopleiding	28
2.4.3 Overzicht budgetten onderwijs en vorming	30

2.5. Huisvesting	32
2.5.1 Sociale huisvesting en aanverwante	32
2.5.2 Ondersteunen van huurders	33
2.5.3 Huisvesting en kennis	33
2.5.4 Overzicht budgetten huisvesting	33
2.6. Energie en water	34
2.6.1 Elektriciteit en gas	34
2.6.2 Water	34
2.6.3 Overzicht budgetten energie en water	34
2.7. Maatschappelijke participatie	35
2.7.1 Participatie en dialoog	35
2.7.2 Maatschappelijke integratie	35
2.7.3 Sociaal-culturele participatie	36
2.7.4 Overzicht budgetten maatschappelijke participatie	37
2.8. Mobiliteit	39
2.8.1 Toegankelijkheid	39
2.8.2 Stimuleren van mobiliteit	39
2.8.3 Overzicht budgetten mobiliteit	39
2.9. Kenniscentra, beleidsontwikkeling en -ondersteuning	40
2.9.1 Kenniscentra en onderzoek	40
2.9.2 Coördinatie armoedebeleid	40
2.9.3 Beleidsondersteuning	40
2.9.4 Overzicht budgetten kenniscentra, beleidsontwikkeling en -ondersteuning	41
Bijlage	
Protocol gesloten tussen de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de Colleges van de drie Brusselse Gemeenschapscommissies inzake het armoedebeleid	42

I. INLEIDING

*Evelyne Huytebroeck, Pascal Smet,
Leden van het Verenigd College bevoegd voor Bijstand aan personen*

DE ARMOEDE-ORDONNANTIES

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest was de eerste onder de gewesten om een wetgeving te ontwikkelen inzake armoederapportage. De eerste ordonnantie dateert immers van 1991. Sindsdien is Brussel het enige gewest gebleven waar de armoederapportage wettelijk verankerd is. De ordonnantie van 1991 werd ondertussen reeds tweemaal vervangen, een eerste maal in 2000, een tweede maal in 2006. De voornaamste bedoeling van de eerste ordonnantie was ervoor te zorgen dat de inspanningen die worden geleverd ter bestrijding van de armoede "beter gekend, geëvalueerd en gecoördineerd worden". De ordonnantie van 2000 verschilde niet fundamenteel van de vorige. De drieslag statische informatie - overleg met het werkveld - parlementair debat bleef behouden. Toegevoegd werden een strikt tijdschema, een grotere inbreng van de "betrokken personen en instellingen" en een verslag van het Verenigd College over het gevoerde armoedebeleid.

In de ordonnantie van 2006 wordt het armoederapport niet meer jaarlijks maar tweejaarlijks opgemaakt. Het rapport bestaat nu ook uit meerdere onderdelen. Ten eerste een sociale of welzijnsbarometer die jaarlijks wordt gepubliceerd bij de opening van het parlementaire jaar. Het is een cijferboek dat naast de basisgegevens m.b.t. de sociaal-economische situatie van de Brusselse bevolking ook de armoede-indicatoren bevat die worden ontwikkeld in het kader van de Europese Open Methode van Coördinatie. Hiermee krijgt de Verenigde Vergadering een "overzichtelijk, eenvoudig en beknopt" verslag dat moet dienen als werk-instrument bij de parlementaire debatten en bij de opmaak van de begrotingen. Het tweede onderdeel bevat twee luiken. Het ene luik bestaat uit een verzameling bijdragen over deelaspecten van armoede en armoedebestrijding van de hand van sectorale referentiecentra en observatoria, "externe bijdragen" genoemd. Het andere luik handelt over een thema dat wordt vastgesteld door het Verenigd College (voor 2008 "Bejaarden en armoede") en dat wordt uitgewerkt in nauwe samenwerking met de armenorganisaties. Een derde onderdeel vormt het gebudgetteerd Actieplan

armoedebestrijding. Al deze documenten worden voorgelegd aan een ronde tafel waarvan een verslag wordt opgemaakt, en het geheel wordt overgemaakt aan de Verenigde Vergadering.

In de ordonnantie van 2006 krijgen twee elementen bijzondere aandacht, **de participatie en de interne en externe afstemming van overheden en overheids-niveaus**. Het Verenigd College krijgt als opdracht de passende maatregelen te nemen om de participatie van alle betrokkenen in het proces te optimaliseren. De interne afstemming verwijst naar de coördinatie tussen de Brusselse Regering en Colleges en neemt de vorm aan van een overlegplatform, dat instaat voor de voorbereiding en opvolging van de drie armoede-rapporten, nl. het gewestelijk armoede-rapport, het tweejaarlijks federaal rapport in het kader van het Samenwerkings-akkoord en de Brusselse bijdrage aan het NAPIncl in het kader van de Europese Open Methode van Coördinatie. Waarmee ook de basis is gelegd voor een externe afstemming tussen de gewestelijke, de federale en de Europese armoede-rapportage.

Opmerkelijk bij een vergelijking van de drie ordonnanties is de fundamentele verschuiving in de benadering van de coördinatie van het armoedebeleid. Bij de parlementaire bespreking van de eerste ordonnantie bestond er een consensus dat de coördinatie van het armoede-beleid niet kon worden toevertrouwd aan de bicommunautaire overheid. De ordonnantie van 2006 daarentegen legt aan het Verenigd College de verplichting op een Brussels Actieplan armoedebestrijding op te stellen. Daartoe kan het Verenigd College een overlegplatform organiseren tussen de vier Brusselse Regering en Colleges en vraagt het aan elke regering een overzicht te maken van de maatregelen die zijn genomen om de armoede te bestrijden. Dit werd meteen geconcretiseerd in het afsluiten van een "Protocol tussen de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de Colleges van de drie Brusselse gemeenschapscommissies inzake het armoedebeleid" (zie bijlage), en de oprichting van een permanente interkabinettenwerkgroep waarvan het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn het secretariaat verzorgt.

ARMOEDE, EEN ONGETEMD PROBLEEM

Het uitgangspunt van de eerste ordonnantie luidde "mieux connaître pour mieux combattre". Het is de basisfilosofie achter elke armoederapportage. Toch kan men er niet van uitgaan dat er een directe link zou bestaan tussen (beter meten en) weten, armoedebestrijding en beleidsresultaten.

Het weten is niet eenduidig. Het begrip "kennis" valt niet (meer) samen met weten-schappelijke expertise. Het weten omvat ook de deskundigheid van praktijk-mensen of beroepskrachten, de ervaringskennis van de direct betrokkenen en de contra-expertise van sociale bewegingen. Deze zeer diverse en conflictuele vormen van kennis moeten verzameld en op elkaar betrokken worden, moeten geordend en op hun waarde getaxeerd worden. De armoede-rapportage komt dus neer op een vorm van "kennis-management", een proces van productie en distributie van kennis dat meerdere beslissingen en selecties impliceert.

Het beleid is niet eenduidig. Zelfs al is men het er in het algemeen over eens dat armoede de menselijke waardigheid aantast, ondermeer omdat de grondwettelijk verankerde grondrechten niet worden gerealiseerd, toch bestaat er geen overeenstemming over diagnose en aanpak. Dit blijkt al uit het bestaan van vier armoede- of verklaringsmodellen: het individueel en maatschappelijk ongevalsmodel, en het individueel en collectief schuldmodel^[1]. Een andere illustratie

biedt het parlementair debat over de ordonnantie van 2006, waarin werd benadrukt dat "de problematiek van de armoede kan leiden tot uiteenlopende opvattingen en verschillende analyses van de oorzaken en de middelen die moeten worden aangewend", dat "het sociaal beleid niet noodzakelijk moet leiden tot een unanimistisch standpunt van beleidsvoerders", of krachtiger, dat "men moet niet aan unanimesme doen als het over het sociaal beleid gaat".

Tenslotte zijn ook de resultaten van het beleid niet eenduidig. Elk beleid heeft bedoelde en onbedoelde effecten of slaagt er niet altijd in de bedoelde effecten tot stand te brengen. Zo stelt men vast dat de maatregelen ter bestrijding van de armoede er niet in slagen de toename van de armoede af te remmen. Des te meer omdat de overheden binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet altijd beschikken over de hefboomen en instrumenten om de armoede effectief aan te pakken. Voorbeelden zijn het inkomen, dat hoofdzakelijk een federale aangelegenheid is, en de tewerkstelling, dat in hoge mate afhankelijk is van de economische markt.

De Brusselse armoederapportage bestond tot dusver hoofdzakelijk uit meten en weten, aangevuld met informatie over de beleidsuitvoering (bv. in de "externe bijdragen"). Het komt er vandaag op aan die rapportage uit te breiden tot een beschrijving van het beleid dat de overheden voeren ter bestrijding van de armoede, en tot de analyse en evaluatie van de resultaten van het gevoerde beleid in termen van doelmatigheid en doeltreffendheid.

[1] De theorie van de armoedemodellen is ontwikkeld door Prof. J. Vranken, ondermeer in de opeenvolgende Jaarboeken Armoede en sociale uitsluiting (1991-2007). Het zijn modellen van de manier waarop de bevolking (of de publieke opinie) de oorzaken van de armoede percipieert. Het individuele schuldmodel wijt armoede aan tekorten waarvoor de arme zelf verantwoordelijk wordt gesteld (zoals luiheid, verkwisting, alcoholisme, onbehoorlijk of onverantwoord gedrag) terwijl het individuele ongevalsmodel de armoede toeschrijft aan omstandigheden die buiten de wil van het individu plaatsgegrepen hebben (zoals ziekte, handicap, het overlijden van de kostwinner of het verliezen

van een baan, aangeboren lichamelijke of mentale gebreken). Het maatschappelijk ongevalsmodel zoekt de verklaring van de armoede in ongevallen die zich voordoen in de ontwikkeling van de samenleving (zoals snelle sociale veranderingen, economische schommelingen en crises) terwijl het maatschappelijk schuldmodel de oorzaken situeert in de kenmerken die verbonden zijn met de manier waarop de samenleving is geordend (zoals dominantie van het economische productieproces bij de positiebepaling van de bevolking en de sociale ongelijkheden inzake de verdeling van inkomen, status en macht die daarvan het gevolg zijn).

ARMOEDERAPPORTAGE OP DRIE NIVEAUS

Was het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het eerste gewest dat een wetgeving ontwikkelde inzake armoederapportage, ondertussen worden armoederapporten opgesteld op minstens drie niveaus: het Europese, het federale, en het gewestelijke. Daarnaast worden ook op lokaal niveau armoederapporten opgemaakt. De drie processen lopen door elkaar heen en verrijken elkaar (zie tabel "Armoederapportage in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest").

1. De Europese armoederapportage

Op de Raad van Lissabon (maart 2000) stelde de Unie voor het komende decennium een nieuw strategisch doel vast: "de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te worden die in staat is tot duurzame economische groei met meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang". Als onderdeel van deze integrale strategie dient het Europees sociaal model te worden gemoderniseerd door te investeren in mensen en door de sociale uitsluiting te bestrijden. Inzake armoedebestrijding wordt de meetlat hoog gelegd: "Er moeten stappen worden gezet om de armoede definitief uit te roeien". Dit kan enkel "door de economische voorwaarden te scheppen voor grotere welvaart door méér groei en werkgelegenheid en door nieuwe mogelijkheden te creëren voor maatschappelijke participatie".

De Raad van Lissabon besliste tegelijk dat de Lidstaten hun beleid ter bestrijding van de armoede en de sociale uitsluiting zouden coördineren, en dit op basis van een open coördinatiemethode die bestaat uit 5 elementen: (1) een akkoord over gezamenlijke doelstellingen, (2) de ontwikkeling van gezamenlijke indicatoren, (3) de vertaling van de Europese doelstellingen in tweejaarlijkse Nationale Actieplannen Sociale insluiting (NAPIncl), (4) de publicatie van rapporten waarin de NAPIncl's worden geanalyseerd en geëvalueerd en ten slotte (5) de ontwikkeling van een Communautair Actieplan ter aanmoediging van samenwerking tussen lidstaten bij de bestrijding van sociale uitsluiting.

De Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europese Parlement, het Europees Economisch en Sociaal Comité en

het Comité van de Regio's, "Samenwerken, beter werken: voorstellen voor een nieuw kader voor de open coördinatie van het beleid inzake sociale bescherming en integratie in de Europese Unie" (22.12.2005) stelt voor de open coördinatie-methode te stroomlijnen en drie elementen te integreren: pensioenen, gezondheids-zorg en langdurige zorg, en de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Voor het luik "uitroeiing van de armoede en sociale uitsluiting" worden als richtsnoeren voorgesteld:

- (1) iedereen toegang te bieden tot de voorzieningen, rechten en diensten die nodig zijn om aan het maatschappelijk leven deel te nemen, uitsluiting te voorkomen en aan te pakken en alle vormen van discriminatie die tot uitsluiting leiden, te bestrijden;
- (2) te zorgen voor een actieve sociale integratie van iedereen door het bevorderen van de deelname aan de arbeidsmarkt en het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting;
- (3) te zorgen voor een goede coördinatie van het sociale integratiebeleid en voor inspraak van alle beleidsniveaus en alle betrokken actoren, waaronder ook mensen die armoede ondervinden; ervoor te zorgen dat het sociale integratiebeleid efficiënt is en wordt gemainstreamd in alle desbetreffende beleidsgebieden, zoals het economische beleid, het begrotingsbeleid, het onderwijs- en opleidingsbeleid en de programma's van de structuurfondsen (en met name het ESF).

Ondertussen zijn er reeds drie NAPIncl's gepubliceerd: het Nationaal Actieplan 2001-2003, het Nationaal Actieplan 2003-2005, dit laatste geactualiseerd in 2004, en het Nationaal Actieplan 2006-2008. Elk van deze Actieplannen bevat, bij elk van de subdoelstellingen, regionale luiken. Een vierde Nationaal Actieplan 2008-2010 wordt gepubliceerd in september 2008.

Het Belgische Nationale Actieplan bestaat enerzijds uit sleuteluitdagingen, prioritaire acties en targets, anderzijds uit "goede praktijken". Tot de Brusselse goede praktijken behoren het project SMES (Santé Mentale et Exclusion Sociale) en het project "Directe toegang van de straat tot een woning voor daklozen".

2. De federale armoederapportage

Op 5.05.1998 sloten de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten een Samen-werkings-akkoord "betreffende de bestending van het armoede-beleid". In dit akkoord verbonden de partijen zich ertoe "bij te dragen aan een tweejaarlijks "Verslag over Bestaans-onzekerheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en Ongelijke Toegang tot de Rechten", op te maken door het federale "Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaans-onzekerheid en sociale uitsluiting". Het akkoord werd door het Brussels Hoofdstedelijk Parlement én door de Verenigde Vergadering goedgekeurd op 20.05.1999. Het Steunpunt publiceerde ondertussen reeds vier rapporten: "Eerste tweejaarlijks verslag. In dialoog, zes jaar na het Algemeen Verslag over de armoede" (juni 2001), "In dialoog" (december 2003), "Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie" (december 2005), en "Strijd tegen armoede. Evoluties en perspectieven" (december 2007). Over het tweede, het derde en het vierde rapport werd advies gevraagd aan de Economische en Sociale Raad van Brussel.

3. De Brusselse armoederapportage

Zoals reeds gesteld voorziet de ordonnantie van 20.07.2006 "betreffende het opstellen van het armoederapport van het BHG" vijf luiken: een welzijnsbarometer, een verzameling bijdragen over deelaspecten van armoede en armoedebestrijding, "externe bijdragen" genoemd, een thematisch rapport, in 2008 over Bejaarden en armoede, een Gebudgetteerd Actieplan armoedebestrijding, en het verslag van de Rondetafel. Het hier voorliggend document vormt het vierde deel, het gebudgetteerd actieplan.

HET GEBUDGETTEERD ACTIEPLAN ARMOEDEBESTRIJDING

Het is de eerste keer dat er een gebudgetteerd actieplan wordt opgemaakt dat alle belangrijke beleidsdomeinen én de vier Brusselse overheden bestrijkt. Het actieplan kwam tot stand in de permanente interkabinettenwerkgroep die bestaat uit vertegenwoordigers van alle leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de drie gemeenschapscommissies. Omdat een geïntegreerd beleidsplan ontbreekt (zie verder) kon elke minister zelf bepalen welke maatregelen binnen zijn of haar bevoegdheden deel uitmaken van een beleid ter bestrijding van de armoede. Dit resulteerde in een databank die het mogelijk maakt om per beleidsdomein een overzicht te krijgen van de verschillende acties die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden ondernomen. De databank wordt tevens gebruikt om het Brusselse luik van het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie op te stellen. In dit Actieplan is een synthese van de databank opgenomen. De volledige databank is beschikbaar via de website van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn (www.observatbru.be).

Het is een actieplan in die zin dat het bestaat uit een gedetailleerd overzicht van de acties die in 2007-2008 zijn gevoerd met als doel de armoede te bestrijden. Het voorliggende plan omvat 246 acties, inbegrepen de regelgeving, beleidsnota's of -plannen en coördinatie - initiatieven.

Het is een gebudgetteerd actieplan in die zin dat voor elke actie de financiële middelen worden aangegeven die voor de uitvoering van de actie zijn ingezet.

Wil men de armoede effectief bestrijden, dan dient minstens aan de volgende rand-voorwaarden te zijn voldaan:

- (1) De opmaak van een “geïntegreerd beleidsplan armoedebestrijding” bij de aanvang van elke legislatuur, een plan dat wordt vastgesteld door de vier regeringen samen. In dit beleidsplan wordt verduidelijkt wat onder armoede en armoedebestrijding wordt verstaan, en het fungeert als kader voor de ontwikkeling van acties op de verschillende beleidsdomeinen, door de verschillende regeringen en colleges en door de individuele beleidsvoerders.
  - (2) Een continue actualisering van de gegevens over de gevoerde acties, de ingezette middelen en de verwachte resultaten (de databank), dit als basis voor het twejaarlijks “Gebudgetteerd actieplan armoedebestrijding” in het kader van het gewestelijk armoederapport. Deze databank dient in de toekomst te worden verfijnd en te worden uitgebreid met de acties van de federale regering, van de niet-Brusselse regeringen die actief zijn op het Brusselse grondgebied (Vlaamse en Franse Gemeenschap) én van de lokale besturen, in het bijzonder de OCMW's.
  - (3) Een verbetering van de kwaliteit van de basisinformatie, niet alleen via de financiering van de oversampling van de SILC-EU-enquête 2009 om de representativiteit ervan voor het Brussels Gewest en dus de vergelijkbaarheid met andere gewesten te verhogen, maar tevens via de optimalisering van het beschikbaar statistisch materiaal.
- (2) Het uitvoeren van een “Armoede-effecten rapport” bij elke beslissing, vergelijkbaar met de praktijk van het tewerkstelling-effecten-rapport. Dit armoede-effecten-rapport moet toelaten bij elke belangrijke beslissing het impact van de genomen maatregelen in te schatten, en dit op alle beleidsterreinen.
  - (3) Het consequent uitvoeren van een beleidsevaluatie, en de omzetting van de beleidsresultaten in een “armoedebaremeter”.

Deze barometer geeft aan of en in welke mate men vooruitgang boekt bij de verwezenlijking van de doelstellingen die men heeft vooropgezet. Mogelijke doelen zijn:

- de doelstellingen die de bevoegdheid van de gewest- en gemeenschapsoverheden overstijgt, zoals voor elk gezin minstens een inkomen dat de Europese armoederisicodrempel bereikt, de halvering van de gezondheidsongelijkheid,
- de doelstellingen die hoofdzakelijk tot de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid van de gewest- en gemeenschapsoverheden behoren, zoals de halvering van het aantal gezinnen zonder betaalde arbeid, een toename van het aantal goede en betaalbare woningen, een daling van de laaggeletterdheid en laaggecijferdheid, de armen verbreden hun netwerken.

Is aan deze randvoorwaarden voldaan, dan kunnen de drie volgende doelstellingen worden geformuleerd:

- (1) Een budgettaire doelstelling: een nader te bepalen % van de geconsolideerde begrotingen, jaarlijks te verhogen

ARMOEDERAPPORTAGE IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST			
NIVEAU	EUROPEES	FEDERAAL	BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST
Kader	Europese Open Methode van Coördinatie (Raad van Lissabon 2000)	Samenwerkingsakkoord van 05.05.1998 tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestendinging van het armoedebeleid, ondertekend door Gewest en GGC	Ordonnantie van 20.07.2006 "betreffende het opstellen van het armoederapport van het BHG" (vervangt de ordonnantie van 8.06.2000, die de ordonnantie van 11.07.1991 verving).
	Strategisch rapport voor de sociale bescherming en insluiting, federaal rapport (met informele regionale "luiken")	Federaal rapport i.s.m. organisaties waar armen het woord nemen	<ul style="list-style-type: none"> • (Jaarlijks): sociale barometer (zgn. "welzijnsbarometer") • Bijdragen over de kenmerken van de armoede en armoedebestrijding (zgn. "externe bijdragen") • Een rapport over een thema, vastgesteld door het Verenigd College, dat wordt samengesteld in overleg met de verenigingen waar armen het woord nemen (2008: armoede en (ver)ouderen) • Gebudgetteerd Brussels actieplan armoedebestrijding • Rondetafel en debat in Verenigde Vergadering
	3-jaarlijks	2-jaarlijks	2-jaarlijks
Methode		<ul style="list-style-type: none"> • Akteneming door Verenigd College • Advies van de Brusselse Economische en Sociale Raad • Bespreking in Verenigde Vergadering 	<ul style="list-style-type: none"> • Opmaak door Observatorium voor Gezondheid en Welzijn • Akteneming door Verenigd College • Bespreking in Verenigde Vergadering
Verantwoordelijke	<ul style="list-style-type: none"> • Interministeriële Conferentie • POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid en FOD Volksgezondheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Minister van Maatschappelijke Integratie - Interministeriële Conferentie • Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, onderdeel van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding 	<ul style="list-style-type: none"> • Leden van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bevoegd voor Bijstand aan Personen - Permanente interkabin ettenwerkgroep, in uitvoering van het Protocol (van 4.05.2006: beslissing Verenigd College) gesloten tussen de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de colleges van de drie Brusselse gemeenschapscommissies inzake het armoedebeleid • Observatorium voor Gezondheid en Welzijn
Rapporten	Nationaal Actieplan Sociale Insluiting (2001-2003; 2003-2005; 2005-2006; 2006-2008), sinds 2005 als onderdeel van het "Strategisch rapport voor de sociale bescherming en insluiting".	2001: Eerste tweejaarlijks verslag. In dialoog, zes jaar na het Algemeen Verslag over de armoede 2003: In dialoog 2005: Armoede uitbannen 2007: Strijd tegen armoede. Evoluties en perspectieven	2006: Welzijnsbarometer 2006 2007: Welzijnsbarometer 2007 – Externe bijdragen 2007
	SEPTEMBER 2008 Nationaal Actieplan Sociale Insluiting 2008-2011 Strategisch rapport voor de sociale bescherming 2008-2011		OKTOBER 2008 Welzijnsbarometer 2008 – Externe bijdragen 2008 – Armoede en (ver)ouderen – Gebudgetteerd Brussels actieplan armoedebestrijding 2008 – Rondetafel 2008

2. SYNTHESE VAN DE ACTIES IN DE STRIJD TEGEN ARMOEDE ANNO 2008

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn

2.0 METHODOLOGIE

Acties in de strijd tegen armoede in Brussel

Dit hoofdstuk bevat een synthese van de acties in de strijd tegen armoede in Brussel anno 2008 en kwam tot stand in een permanente interkabinettenwerkgroep (IKW) die vertegenwoordigers van alle Brusselse ministers verzamelt^[1].

Een eerste discussiepunt bij het opstellen van een overzicht van acties in de strijd tegen armoede is de vraag welke acties men binnen het kader van armoedebestrijding moet plaatsen. De discussies hierrond balanceren tussen twee uitersten: "armoedebeleid is ingebouwd in het algemeen beleid zodat er geen specifiek armoedebeleid is" enerzijds, "enkel zeer specifieke maatregelen die expliciet bedoeld zijn voor mensen in armoede worden als armoedebeleid beschouwd" anderzijds. De Brusselse realiteit combineert beide.

In de eerste plaats deelde de IKW de overtuiging dat armoede op verschillende domeinen bestreden moet worden. De databank^[2] bevat dan ook acties die genomen worden door verschillende overheden op verschillende bevoegdheidsdomeinen.

Voor de keuze welke acties in overweging genomen worden in de strijd tegen armoede, werd vervolgens een interpretatiemarge gelaten voor elke minister binnen zijn of haar bevoegdheden. Voornaamste hierbij was dat deze keuzes beargumenteerd werden. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de databank ligt dan ook bij de respectievelijke bevoegde ministers.

De databank bestaat hoofdzakelijk uit gebudgetteerde maatregelen, maar werd ook aangevuld met relevante regelgeving en beleidsplannen. We vinden hierin dus een aantal acties die jaarlijks hernomen worden (het zogenaamde 'lopende armoedebeleid'), zoals bijvoorbeeld de acties

in de thuislozenzorg. Daarnaast zijn er een aantal acties opgenomen die reeds vóór 2008 werden genomen, maar anno 2008 nog hun impact hebben, zoals de Ordonnantie van 2006 betreffende het opstellen van het armoederapport. Er zijn vervolgens ook een aantal acties opgenomen (de zogenaamde 'beleidsaccenten') die nieuw zijn in 2008, zoals het Informatiecentrum voor de toegang tot energie.

Het samenleggen van beleidsacties van verschillende Brusselse overheden is een grote stap vooruit. De acties van andere overheden die in Brussel werkzaam zijn (Communauté française, Vlaamse Gemeenschap, Federale overheid, gemeenten en OCMW's), maar niet vertegenwoordigd in de IKW, konden niet in aanmerking worden genomen in dit eerste Brussels actieplan armoedebestrijding. Dit zorgt er onder andere voor dat een belangrijk thema in de strijd tegen armoede in Brussel, namelijk het gebrek aan inkomen, niet aan bod komt in dit Brussels actieplan^[3].

Vervolgens maken de ongelijke bevoegdheden van de Franse en Vlaamse Gemeenschapscommissie (COCOF en VGC) een voorzichtige lezing noodzakelijk. Waar de Communauté française het grootste deel van haar bevoegdheden in Brussel heeft overgedragen aan de COCOF, blijft de Vlaamse Gemeenschap een belangrijke rol spelen in Brussel en heeft de VGC een complementaire rol.

Een ander onevenwicht bevindt zich bij het 'gewicht' van de verschillende fiches in de databank. De fiches waarin de acties beschreven worden, werden door de verschillende kabinetten aangebracht. Hierbij werden niet altijd dezelfde criteria gehanteerd. Zo zullen soms een ruimer geheel aan voorzieningen of diensten samengebracht zijn in één fiche, waar andere fiches eenmalige kleinschalige initiatieven bevatten. De interpretatiemarge die aan de verschillende ministers gelaten werd in de keuze van de acties, zorgt ook voor bepaalde onevenwichten. Voor sommige acties gaat het vermelde budget integraal naar de strijd tegen armoede, voor andere acties is het niet mogelijk om het deel dat expliciet

[1] Deze IKW is als volgt samengesteld: minister P. Smet vertegenwoordigd door Luc Notredame en Eva Fredrix, minister E. Huytebroeck door Bernard Horenbeek, staatssecretaris E. Kir door Pascale Pensis, staatssecretaris F. Dupuis door Arnaud Lismond, minister C. Picqué door Isabelle Fontaine, minister G. Vanhengel door Veronique Carrewyn en Marlies Vos, minister B. Cerexhe door Dominique Maun, staatssecretaris B. Grouwels door Kristof D'Exelle. De IKW werd uitgebreid met Els Deslé,

vanuit de administratie bevoegd voor de permanente monitoring van het VGC-beleid inzake armoedebestrijding. Het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn verzorgt het secretariaat van de IKW.

[2] De volledige databank is beschikbaar op de website www.observatbru.be

[3] De hefbomen voor een inkomensbeleid liggen namelijk op het federaal niveau.

naar armoedebestrijding gaat uit te splitsen en wordt het volledige budget opgenomen. Sommige acties hebben een rechtstreekse rol in de strijd tegen armoede, andere acties hebben armoedebestrijding niet als doelstelling maar hebben onrechtstreeks wel een invloed, of werken wel voor/met een armer publiek. Ook dit vraagt om enige voorzichtigheid bij de interpretatie van deze synthese.

Leeswijzer

Voor de leesbaarheid van de databank en de synthese formuleren we tenslotte nog een korte leeswijzer.

Voorliggende synthese bevat een beschrijving van de databank die samengesteld is uit fiches waarin de acties in de strijd tegen armoede gedetailleerd beschreven worden. Deze **databank** is volledig te bekijken op de website van het Observatorium (www.observatbru.be). Elke fiche is voorzien van een uniek identificatienummer (rechtsboven) en is telkens opgebouwd volgens eenzelfde structuur met verschillende luiken. Het institutionele luik beschrijft de bevoegde instelling, het bevoegdheidsdomein en de bevoegde minister(s). In het volgende luik wordt de actie gedetailleerd omschreven en waar nodig beargumenteerd waarom de actie past binnen de strijd tegen de armoede. Vervolgens wordt de actie gecategoriseerd volgens thema en doelgroep. Het laatste luik bevat wat meer technische informatie over de actie. Hierin vindt u het type actie (wetgeving, beleidsplan, gebudgetteerde actie of andere) en meer informatie over de manier waarop de actie gebudgetteerd is: het type financiering (eenmalig, jaarlijks of structureel), het begrotingsartikel, de aangepaste kredieten voor 2007 en de initiële kredieten voor 2008.

De **synthese** vertrekt van een categorisering van de acties volgens thema. Deze thema's werden vastgelegd binnen de IKW en omvatten verschillende levensdomeinen waarop een armoedebeleid moet ingrijpen. Hierbij wordt zoveel mogelijk vertrokken van het domein waarop een actie invloed heeft en niet noodzakelijk van het beleidsdomein van waaruit de actie wordt ondernomen.

De synthese beschrijft welke acties er op elk van deze thema's ondernomen worden. Elke categorisering zorgt natuurlijk voor een zekere beperking van het beeld. De (Brusselse) armoederealiteit maakt de multidimensionaliteit van sommige acties meer dan noodzakelijk. Voor de leesbaarheid worden de acties in de mate van het mogelijke telkens besproken binnen het meest evidente thema. Enkel wanneer

een actie duidelijk verschillende aspecten of doelstellingen combineert, kan een actie op verschillende plaatsen voorkomen.

Binnen elk thematisch hoofdstuk worden de acties samen gebracht volgens gedeelde doelstellingen of subthema's. Er wordt dan telkens een beknopt overzicht gegeven van de relevante acties, met de titel van de actie, een verwijzing naar het identificatienummer (cijfer tussen haakjes) waarmee u de actie kan terugvinden in de databank en waar nodig eventueel een beknopte omschrijving van de actie. Aan het einde van elk hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de voorziene budgetten voor elke actie.

Wie meer gedetailleerde informatie wil, leest de synthese best samen met de databank.

Conclusie

Voorliggend document brengt voor het eerst acties in de strijd tegen armoede van de verschillende Brusselse overheden samen. Dit document is ongetwijfeld nog voor verbetering vatbaar. De databank vertoont nog een aantal onvolledigheden en onevenwichten, wat enige voorzichtigheid bij de lezing en interpretatie ervan noodzakelijk maakt.

Toch kan deze eerste oefening de basis vormen voor een verdere uitwerking, verfijning en afstemming van het armoedebestrijdingsbeleid in Brussel. Het is een uitdaging om de dynamiek die met dit eerste Brussels actieplan armoedebestrijding in gang is gezet te gebruiken om de strijd tegen de armoede in Brussel in de toekomst op een coherente en gecoördineerde wijze aan te pakken. De samenwerking tussen de verschillende ministers via de permanente interkabinettenwerkgroep kan de basis vormen van een verdere afstemming en coördinatie van het armoedebestrijdingsbeleid in Brussel.

2.1 WELZIJNSWERK

Een belangrijk deel van de acties in de strijd tegen de armoede bevinden zich binnen het domein van het welzijnswerk. Het welzijnswerk of "bijstand aan personen" is een persoonsgebonden aangelegenheid^[4] en dus gemeenschapsmaterie. In Brussel is de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) bevoegd voor maatregelen die rechtstreeks op personen toepasselijk zijn, voor de tweetalige diensten, de organieke wetgeving van de OCMW's en het toezicht op de OCMW's. De Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) en Vlaamse Gemeenschap oefenen deze bevoegdheid uit voor respectievelijk de Franstalige en Nederlandstalige diensten. De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) treedt complementair op aan de actie van de Vlaamse Gemeenschap. De VGC kan, net als GGC en COCOF, optreden vanuit een inrichtende bevoegdheid.^[5]

Het welzijnswerk is gedefinieerd bij wet en heeft betrekking op 7 domeinen.^[6] Het vormt een belangrijke hefboom in de maatschappelijke integratie en de sociale cohesie voor de burgers.

Binnen het domein van het welzijnswerk vinden we enerzijds acties die een toegankelijke eerstelijnsdienstverlening garanderen. Anderzijds zijn er acties waarin maatschappelijke dienstverlening voor specifieke doelgroepen of rond bepaalde thema's wordt ondersteund.

2.1.1 Algemeen welzijnswerk

De 3 gemeenschapscommissies organiseren acties onder de noemer van een universele dienstverlening. De gemeenschappelijke doelstelling hierbij is het voorzien van een eerstelijnsdienstverlening die voor iedereen toegankelijk is en die vertrekt vanuit een globale benadering van de persoon.

- Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn (20)^[7]: *ter versterking van de werking van de OCMW's*
- Subsidies aan 14 Centra voor Maatschappelijk Werk (CAW) / Centres d'aide aux personnes (CAP) (13)
- Subsidies aan 10 Centres d'Action Sociale Globale (CASG) en aan één sociale dienst (30): *deze diensten willen "algemene" en eerstelijnszorg aanbieden*
- Subsidies voor de uitbouw van laagdrempelige eerstelijns dienst- en hulpverleningspunten in achtergestelde buurten (281)

Voorts worden er inspanningen geleverd op het vlak van coördinatie van en het informeren over de maatschappelijke dienstverlening:

- Sociale coördinatie van openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (304): *reflectie en oriëntatie van het sociaal beleid op lokaal vlak door middel van overleg van de plaatselijke actoren met de bedoeling om hun acties naar de bevolking te identificeren en op elkaar af te stemmen.*
- Website OCMW (208): *de website www.ocmw-info-cpas.be stelt betrouwbare, toegankelijke en leesbare informatie ter beschikking met betrekking tot de steun die wordt aangeboden in de 19 Brusselse OCMW's.*
- Subsidies voor uitbouw en de coördinatie van een netwerk van Sociale Infopunten in het kader van het Lokaal Sociaal Beleid (277): *het netwerk van sociale infopunten staat open voor alle bewoners van de achtergestelde buurten. Door hun laagdrempeligheid spelen zij een belangrijke rol in het verhogen van de toegankelijkheid van welzijnsvoorzieningen voor de (kans)arme buurtbewoners.*
- Financiering van een stafmedewerker Lokaal Sociaal Beleid (41): *voor de ondersteuning van het Brussels Nederlandstalig netwerk van welzijns- en gezondheidsvoorziening, voor wat de thema's armoede en laagdrempelige eerstelijns dienst- en hulpverlening betreft.*

[4] De persoonsgebodenaangelegenheden, bedoeld in artikel 128 § 1 van de gecoördineerde grondwet en in artikel 5 van de bijzondere wet van 08-08-1980 tot hervorming der instellingen, zijn de aangelegenheden die verband houden ofwel met het gezondheidsbeleid ofwel met de bijstand aan personen.

[5] Website CriSP: <http://www.rbc.irisnet.be/crisp/>

[6] Zie artikel 5 § 1 II van de bijzondere wet van 08-08-1980 tot hervorming der instellingen. Het beleid inzake bijstand aan personen wordt daar

gedefinieerd als het gezinsbeleid, het beleid inzake maatschappelijk welzijn, het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen, het beleid inzake mindervaliden, het bejaardenbeleid, de jeugdbescherming en de sociale hulpverlening aan gedetineerden met het oog op hun sociale reïntegratie (met uitzondering van de materies die een federale bevoegdheid blijven).

[7] Het cijfer tussen haakjes verwijst naar het identificatienummer waarmee u de actie kan terugvinden in de databank op www.observatbru.be.

2.1.2 Welzijnswerk doelgroepen

Binnen het welzijnswerk zijn er heel wat acties die dienstverlening voor specifieke doelgroepen of welzijnswerk rond bepaalde thema's ondersteunen.

Vanuit de informatie in de databank is het echter niet mogelijk om na te gaan in hoeverre aan bepaalde doelgroepen (of thema's) reeds aandacht wordt besteed binnen het algemeen welzijnswerk (hoofdstuk 2.1.1). Met andere woorden: we kunnen hieronder vaststellen dat voor bepaalde doelgroepen weinig specifieke acties georganiseerd worden; we weten echter niet altijd in hoeverre er binnen het algemeen welzijnswerk reeds aandacht wordt besteed aan deze doelgroep.

Bovendien geven sommige fiches onvoldoende details om in de juiste categorie te kunnen worden ondergebracht. Zo bevat fiche 32 "Maatschappelijke projecten inzake armoedebestrijding (€ 816 000)" een aantal acties met dienstverlening voor doelgroepen of rond thema's. Deze fiche moet echter verder uitgesplitst en geconcretiseerd worden, vooraleer deze kan opgenomen worden in deze synthese.

Welzijnswerk thuislozen

In een grootstad als Brussel, waar thuisloosheid een van de zichtbaarste vormen van armoede uitmaakt, constateren we een veelvoudig aanbod aan voorzieningen en diensten voor bijstand aan thuislozen, ondersteund door de drie gemeenschapscommissies^[8].

Binnen de gespecialiseerde sector van thuislozenzorg in Brussel zijn er in de eerste plaats een aantal acties die de opvang, ondersteuning en begeleiding van thuislozen als doelstelling hebben:

- Subsidies dagcentra (21): *progressieve financiering van dagcentra voor thuislozen die een belangrijke functie vervullen voor de materiële ondersteuning van thuislozen die op straat wonen, als dagbesteding en als contactpunt tussen de thuislozen en de gespecialiseerd hulpverlening.*
- Subsidies onthaalhuizen (16, 29)
- Subsidies begeleid wonen (18): *subsidies aan publieke en privé-initiatieven begeleid wonen voor thuislozen.*

- Vindplaatsgerichte dienstverlening: subsidies voor straathoekwerk met thuislozen (17) en straathoekwerk jongeren (53)
- Subsidies aan privé initiatieven die een nachtasiel en een dringende opvang aanbieden (15)
- Subsidies voor geïntegreerde thuislozenzorg (284)
- Aanvullende subsidies voor dienst- en hulpverlening aan thuislozen (280)
- Subsidies aan vzw Vereniging voor begrafenissen en Crematies (98): *een ombudsdienst met bijzonder aandacht voor kansarme bejaarden en geïsoleerde personen.*

Verder vinden we acties die een coördinatie en afstemming van de dienstverlening voor thuislozen bevorderen. Er worden al sinds 1994 initiatieven genomen die het overleg in de thuislozensector stimuleren. De beleidsnota Thuislozenzorg van het Verenigd College van de GGC van mei 2007 stelt zich tot doel de samenhang en maximale complementariteit tussen de voorzieningen in de Brusselse thuislozenzorg verder te verzekeren.

- Beleidsnota thuislozenzorg 30/05/2007 (320): *samenhang en maximale complementariteit tussen de voorzieningen in de Brusselse thuislozenzorg verzekeren.*
- Oprichting (door de drie gemeenschapscommissies) en subsidiëring (door GGC) Steunpunt thuislozenzorg La Strada (135): *met o.a. als doelstelling meer samenhang brengen in de maatschappelijke dienstverlening inzake bijstand aan thuislozen.*
- Overlegcomité inzake het beleid voor de integratie van de daklozen (297): *toegang tot de diensten en de structuren vergemakkelijken d.m.v een coördinatie van acties op het terrein en onderlinge uitwisseling van informatie.*
- Subsidie aan Bico vzw (302): *de federatie van de bicommunautaire voorzieningen in de thuislozenzorg.*

[8] We verwijzen hiervoor ook naar de tekst van La Strada in de Externe Bijdragen, Brussels armoederapport 2008.

Welzijnswerk ouderen

“Armoede en (ver)ouderen” maakt het onderwerp uit van het thematisch gedeelte van het Brussels armoederapport 2008. We verwijzen dan ook naar dit thematisch rapport voor een gedetailleerd beeld van de situatie van de Brusselse ouderen die in armoede leven.

Er worden een aantal acties ondernomen die de dienstverlening voor ouderen ondersteunen. In de eerste plaats is er een actie die zich specifiek tot kansarme ouderen richt:

- Subsidies voor sociale dienstverlening aan kansarme senioren in de vorm van buurtconciërges en klusjesdiensten (50)

Daarnaast zijn er een aantal acties die zich op het bredere ouderenpubliek richten. Er worden hierbij inspanningen geleverd die de betreffende diensten toegankelijk maken voor een kansarm publiek:

- Subsidies aan diensten voor thuiszorg (28): *wier taak het is alleenstaande, bejaarde, gehandicapte en zieke mensen en gezinnen met moeilijkheden te helpen om weer naar huis te keren en/of thuis te laten wonen, te begeleiden en te helpen bij dagdagelijkse handelingen. De toegang tot de thuiszorg voor iedereen moet worden gestimuleerd door te waken over de effectieve berekening van de bijdrage van de begunstigde naargelang zijn inkomen.*
- Subsidies voor de uitbouw van een woonzorgproject voor senioren in Schaarbeek (285): *dit streeft er naar dat ouderen zo lang mogelijk op een kwalitatieve manier in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen. Ze richten zich niet uitsluitend tot een kansarm publiek, maar spelen wel een belangrijke rol in het toegankelijk maken/houden van huisvesting en zorg voor deze doelgroep.*
- Subsidies aan diensten van teleteezicht (100): *voor personen met een zware handicap, alleenstaande bejaarden en gezinnen met een ernstige handicap en/of bejaarden die als alleenstaand kunnen worden beschouwd.*
- Subsidies aan hulporganisaties in het kader van het sociaal beleid en het beleid inzake derdeleefstijd, die passen in het gezinsbeleid van de COCOF (109)

[9] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

Welzijnswerk jongeren

In het Brussels Gewest is de armoede bij jongeren verontrustend. De hoge werkloosheid, lage scholing, het groot aantal jongeren (32 % van de kinderen tussen 0-17 jaar in december 2004) dat opgroeit in een huishouden zonder inkomen uit arbeid, de slechte huisvesting, de beperkte mogelijkheden in de woonomgeving en het gebrek aan toekomstperspectief zijn enkele elementen die de schrijnende situatie aantonen.^[9]

Hiertegenover stellen we vast dat er aantal acties zijn die specifieke maatschappelijke dienstverlening voor jongeren ondersteunen:

- Subsidies voor de organisatie van het Straathoekwerk voor jongeren (53): *opvang en ondersteuning van jongeren met complexe problematiek, waarvan (kans)armoede structureel deel uitmaakt.*
- Maatschappelijke dienstverlening aan kwetsbare jongeren (52): *subsidies aan een aantal werkingen met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren en in het bijzonder de sociale dienstverlening die ze organiseren voor deze (kans)arme doelgroep.*
- De diensten voor kinderopvang (27, 77, 159): *kunnen bijkomende ontwikkelingskansen bieden voor kinderen.*
- Straathoekwerk gericht op de bestrijding van kinderen- en jongerenprostitutie (279)

Welzijnswerk gezin

Ook de kwetsbaarheid van veel Brusselse huishoudens is verontrustend. De stijging van het aantal éénoudergezinnen, het groot aandeel alleenstaanden (ongeveer 50 %) en het groot aandeel (1/3) huishoudens zonder inkomen uit arbeid met kinderen zijn belangrijke elementen van deze kwetsbaarheid.^[10]

Ook hier stellen we een aanbod van dienstverlening vast dat zich specifiek richt op kwetsbare gezinnen:

- Subsidies aan de 26 centra voor gezinsplanning (26)
- Subsidies voor ontmoetingsruimten (99): *bijdragen tot het ondersteunen van slachtoffers en tot de invoering van gezinsbemiddeling.*

[10] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

- Subsidies voor werking (Nasci vzw) met en voor kansarme zwangere vrouwen en moeders met kinderen (54) en voor werking (A Place to Live vzw) met en voor kansarme moeders en kinderen die in benarde omstandigheden leven (282)

Welzijnswerk migranten

Migratiebewegingen versterken jaar na jaar het internationale en multiculturele karakter van Brussel. In 2006 had 26,9% van de Brusselse bevolking niet de Belgische nationaliteit. Wanneer we rekening houden met het land van herkomst wordt deze diversiteit nog meer uitgesproken: in 2001 was bijna de helft van de Brusselaars (46,3%) van buitenlandse origine.^[11] Daarnaast moet men bovendien nog rekening houden met de hoge concentratie van mensen zonder papieren in Brussel.

Bepaalde migrantengemeenschappen in Brussel worden geconfronteerd met sociale achterstelling, sociaal-economische en gezondheidsongelijkheden.

Een aantal acties leggen zich toe op een specifieke maatschappelijke dienstverlening voor deze risicogroepen:

- Subsidies aan vzw Convivium (49, 300): *een beweging ter ondersteuning van het onthaal, de begeleiding en de integratie van vluchtelingen.*
- Subsidie aan vzw Service d'Action Sociale Bruxellois (303): *voor de aansluiting bij een internationaal netwerk dat hulp- en dienstverlening biedt bij persoonlijke en/of sociale problemen verbonden aan migratie.*
- Subsidies voor werking met mensen zonder papieren (278): *aanvullende subsidies voor Centra voor Algemeen Welzijnswerk voor de organisatie van een werking met en voor mensen zonder papieren.*

We vermelden hier tot slot nog dat er vanuit de COCOF acties ondernomen worden die zich specifiek richten tot migranten. Deze zijn opgenomen in hoofdstuk 2.7.2 "Maatschappelijke participatie".

2.1.3 Welzijnswerk thema's

Welzijnswerk overmatige schuldenlast

Iets minder dan een kwart van de Brusselse bevolking (22,5%) heeft consumptieschulden, waarvan ongeveer een tiende zich onder de armoederisicogrens bevindt. Eén op acht Brusselaars hebben achterstallige betalingen voor basisvoorzieningen. Bij een op vijf (21,4%) van de personen die een beroep doen op een schuldbemiddelingsdienst, ligt een te laag inkomen om aan de basisbehoeften te voldoen aan de oorzaak van de schuldenlast.^[11]

In deze context zijn er een aantal acties voorzien binnen het welzijnswerk die zich toeleggen op de problematiek van overmatige schuldenlast.

In de eerste plaats zijn er de verschillende schuldbemiddelingsdiensten:

- GGC: 19 OCMW's worden erkend voor schuldbemiddeling (215), 7 private schuldbemiddelingsdiensten worden erkend (215)
- COCOF: erkenning van 5 schuldbemiddelingsdiensten (216)
- VGC: Subsidies aan schuldbemiddelingsdienst (276): *een deel van de aanvullende subsidies van VGC aan CAW Archipel is bestemd voor de organisatie van een schuldbemiddelingsdienst.*
- Gewest: sociale begeleiding van sociale huurders (309): *krediet voor de werking van de schuldbemiddelingsdienst voor huurders met overmatige schuldenlast.*

Vervolgens werd er ook een ondersteuningsstructuur voor deze schuldbemiddelingssector in het leven geroepen:

- Vzw GREPA (207): *basisfinanciering van het ondersteuningscentrum voor de schuldbemiddelingssector vzw GREPA.*

Een volgende actie richt zich op de preventie van overmatige schuldenlast:

- GREPA projecten (7): *financiering van preventieprogramma inzake een te hoge schuldenlast.*

[11] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

[12] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

Een laatste actie richt zich op het verlenen van een sociaal krediet:

- Sociaal Krediet Crédal Plus (97)

Justitieel welzijnswerk

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn 3 gevangenissen gevestigd. De gemiddelde dagbevolking bedraagt 1 199 gedetineerden, met een erg jonge leeftijdsstructuur.

Vanuit de GGC en de COCOF worden respectievelijk 5 en 2 diensten justitieel welzijnswerk erkend en gesubsidieerd:

- Subsidies aan diensten voor justitieel welzijnswerk (33, 127)

Verder werd er vanuit de GGC een overleg- en coördinatie-structuur opgezet:

- Overlegcomité Justitieel Welzijnswerk (298): *de organisatie van permanent overleg tussen alle betrokkenen ; het ondersteunen en bevorderen van samenwerking en coördinatie op uitvoerend vlak ; het geven van advies aan de bevoegde overheden over het gevoerde en uit te voeren beleid inzake justitieel welzijnswerk op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.*

Onder andere vanuit de conclusies van een onderzoek betreffende het justitieel welzijnswerk uit 2007 (128) werd door de GGC een strategisch plan voor het justitieel welzijnswerk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uitgewerkt:

- Strategisch plan justitieel welzijnswerk (321)

Welzijnswerk en kennis

- Observatorium voor Gezondheid en Welzijn (61): *werkingskosten.*

2.1.4 Overzicht budgetten welzijnswerk

ID	Actie	Bedrag
7	GREPA projecten	100 000 €
13	Subsidies aan Centra voor Maatschappelijk Werk (CAW) / Centres d'aide aux personnes (CAP)	3 642 000 €
15	Subsidies aan privé initiatieven die een nachtasiel en een dringende opvang aanbieden	2 647 000 €
16	Subsidies onthaalhuizen	1 666 000 €
17	Subsidiëring van straathoekwerk met thuislozen	261 000 €
18	Subsidies Begeleid wonen	1 279 000 €
20	Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn	17 628 000 €
21	Subsidies dagcentra	165 000 €
26	Subsidies aan centra voor gezinsplanning	5 868 000 €
27	Opvangmogelijkheden voor kleine kinderen	1 668 000 €
28	Subsidies aan diensten voor thuiszorg	24 079 000 €
29	Subsidies onthaalhuizen	8 351 000 €
30	Subsidies aan Centres d'Action Sociale Globale en sociale dienst	2 698 000 €
32	Maatschappelijke projecten inzake armoedebestrijding	816 000 €
33	Subsidies aan diensten voor justitieel welzijnswerk	808 000 €
41	Financiering van een stafmedewerker «armoede» en een stafmedewerker «lokaal sociaal beleid» bij BWR	69 023 €
49	Subsidies aan vzw Convivium	11 900 €
50	Subsidies voor sociale dienstverlening aan kansarme senioren in de vorm van buurtconciërges en klusjesdiensten	188 999 €

52	Maatschappelijke dienstverlening aan kwetsbare jongeren	150 245 €
53	Subsidies straathoekwerk voor jongeren	377 000 €
54	Subsidies voor werking met en voor kansarme zwangere vrouwen en moeders met kinderen. Nasci vzw	97 319 €
77	Kinderkribbenplan	10 000 000 €
97	Sociaal Krediet Crédal Plus	52 000 €
98	Subsidies aan vzw Vereniging voor begrafenissen en Crematies	8 000 €
99	Subsidies voor ontmoetingsruimten	290 000 €
100	Subsidies aan diensten van teletoezicht	115 000 €
109	Subsidies aan hulporganisaties in het kader van het sociaal beleid en het beleid inzake derdeleefijd, die passen in het gezinsbeleid van de COCOF	301 000 €
127	Subsidies aan diensten voor justitieel welzijnswerk	510 000 €
135	Steunpunt Thuislozenzorg La Strada	204 000 €
159	Verhoogde subsidies voor de organisatie van naschoolse opvang aan scholen met een hoog aantal GOK-leerlingen (gelijke onderwijskansenbeleid)	7 280 €
207	Vzw GREPA	178 000 €
208	Website OCMW	80 000 €
215	Erkenning van schuldbemiddelingsdiensten	n.v.t.
216	Erkenning van schuldbemiddelingsdiensten	n.v.t.
276	Subsidies aan schuldbemiddelingsdienst	50 167 €
277	Subsidies voor uitbouw en de coördinatie van een netwerk van Sociale Infopunten in het kader van het Lokaal Sociaal Beleid	333 437 €
278	Subsidies voor werking met mensen zonder papieren	19 760 €
279	Subsidies voor straathoekwerk gericht op de bestrijding van kinderen- en jongerenprostitutie	54 674 €
280	Aanvullende subsidies voor dienst- en hulpverlening aan thuislozen	103 213 €
281	Subsidies voor de uitbouw van laagdrempelige eerstelijns dienst- en hulpverleningspunten in achtergestelde buurten	89 479 €
282	Subsidies voor werking met en voor kansarme moeders en kinderen die in benarde omstandigheden leven. A Place to Live vzw	51 725 €
284	Subsidies voor geïntegreerde thuislozenzorg	219 674 €
285	Subsidies voor de uitbouw van een woonzorgproject voor senioren in Schaarbeek	50 000 €
297	Overlegcomité inzake het beleid voor de integratie van de daklozen	n.v.t.
298	Overlegcomité Justitieel Welzijnswerk	n.v.t.
299	Participatieprojecten en –methodologie Periferia vzw	
300	Subsidies aan vzw Convivium	50 000 €
302	Subsidies aan Bico vzw	20 000 €
303	Subsidie aan vzw Service d'Action Sociale Bruxellois	73 500 €
304	Sociale coördinatie van openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	575 000 €
306	Strijd tegen het vandalisme op het openbaar vervoer tegen de achtergrond van een sociale omkadering	
309	Sociale begeleiding van sociale huurders	2 581 000 €
320	Beleidsnota thuislozenzorg 30/05/2007	n.v.t.
321	Strategisch plan justitieel welzijnswerk	n.v.t.

2.2. GEZONDHEID

De sociale ongelijkheden inzake gezondheid zijn in Brussel duidelijk aanwezig. Zo wordt het relatief ongunstige niveau van kindersterfte (in vergelijking met Vlaanderen en andere Europese landen) verklaard door het hoge aandeel kinderen in een moeilijke sociale situatie en bestaan er grote verschillen op het vlak van de levensverwachting en vooral het voorspelde aantal jaren in goede gezondheid. Deze grote sociale ongelijkheden inzake gezondheid vinden we ook terug op andere vlakken zoals geestelijke gezondheid, beperkingen in het dagelijkse leven, risicofactoren voor de gezondheid zoals obesitas of roken, de toegang tot gezondheidszorgen en het gebruik van preventieve zorgen zoals screening.^[13,14]

De bevoegdheidsverdeling in Brussel is gelijklopend aan die op het vlak van het welzijnswerk: de GGC en COCOF zijn respectievelijk bevoegd voor de tweetalige en Franstalige diensten, de Vlaamse Gemeenschap voor de Nederlandstalige diensten. De VGC neemt initiatieven om de actie van de diensten erkend door de Vlaamse Gemeenschap te versterken.^[15]

Het gezondheidsbeleid wordt gedefinieerd bij wet^[16] en heeft betrekking op twee domeinen: zorgenverstrekking, gezondheidsopvoeding alsook preventieve gezondheidszorg (met belangrijke uitzonderingen van aangelegenheden die op federaal niveau worden geregeld).

We noteren een reeks acties in de strijd tegen armoede op het domein van gezondheid. We kunnen deze acties opsplitsen in algemene gezondheid en geestelijke gezondheid. Aangezien gezondheid een persoonsgebonden aangelegenheid is, worden ook deze reeks acties gevoerd op het gemeenschapsniveau.

2.2.1 Gezondheid

Gezondheidspromotie

In de eerste plaats noteren we een aantal acties van gezondheidspromotie:

- Brussel Gezond Stadsgewest (71): *de ondersteuning van het project Brussel Gezond Stadsgewest dat opgezet werd door de 3 Gemeenschapscommissies en het Gewest. Doelstelling van het project is samen met de inwoners te werken aan de gezondheidsdeterminanten.*
- Subsidies aan initiatieven op het vlak van gezondheid (70): *met als doel de impact van gezondheidsproblemen te verminderen die het evenwicht, de ontwikkeling en de zelfstandigheid van personen verstoren, en mensen toe te laten een gezondheidspotentieel op te bouwen.*
- Projecten van gezondheidspromotie via werking Lokaal Gezondheidsoverleg (LOGO) (205): *gezondheidsbevordering en het verminderen van socio-economische gezondheidsverschillen bij kansarmen via participatie en vertrekkende vanuit de empowermentgedachte.*
- Subsidies aan diensten voor gezondheidspromotie en -ontwikkeling (74): *processen van diversifiëring en verrijking van de activiteiten inzake gezondheid op een bepaald grondgebied (wijk – gemeente – gewest) vanuit de mobilisatie en de coördinatie van de middelen en de energie.*
- Subsidies aan voedingsproject voor kansarme allochtone en autochtone gezinnen van de vzw Centrum Etnische Minderheden en Gezondheid (56)

[13] Haelterman E., De Spiegelaere M., Masuy-Stroobant G. Perinatale gezondheidsindicatoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1998-2004. Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

[14] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

[15] Website CriSP: <http://www.rbc.irisnet.be/crisp/>

[16] Zie artikel 5 § 1 l van de bijzondere wet van 08-08-1980 tot hervorming der instellingen.

Universele gezondheidszorg

Vervolgens zijn er een aantal acties die we kunnen plaatsen onder de noemer van een universele gezondheidszorg. Hierbij wordt er gestreefd naar een eerstelijns gezondheidszorg die toegankelijk is voor iedereen.

- “Maisons médicales” en wijkgezondheidscentra: subsidies aan 27 “maisons médicales” en coördinatie van de activiteiten van de “maisons médicales”, waarvan 9 met forfaitair betalingssysteem (73), ondersteuning van een bicommunautair wijkgezondheidscentrum in een van de meest kansarme buurten van het Brussels Gewest, met een forfaitair betalingssysteem (183), eerstelijnsgezondheidscentrum in kansarme multiculturele wijk (56)
- Subsidies aan netwerken en samenwerkingsverbanden inzake gezondheid (75): werken in netwerk en partnership stimuleren als essentiële praktijk van de erkende diensten, zodat de Brusselaars beter geholpen worden. Deze actie (75) promoot een integrale aanpak in de gezondheidszorg, wat de toegankelijkheid verhoogt. Sommige van deze netwerken richten zich bovendien specifiek tot een kansarm publiek, en dit op diverse domeinen (bv. het diabetesnetwerk (Marollen) biedt vorming voor wijkbewoners met voedingsproblemen, rekening houdend met de financiële draagkracht van de gezinnen).

Gezondheidszorg voor kansengroepen

Een aantal acties richt zich op specifieke doelgroepen:

- Verschillende diensten met toegankelijke gezondheidszorg voor specifieke doelgroepen: toegang tot de gezondheidszorg voor mensen met een precair verblijfsstatuut door vzw Medimmigrant (67), medisch fonds van de vzw Medimmigrant (56), werking met en voor kansarme terminale aidspatiënten van de vzw Lhiving (56), toegang tot de gezondheidszorg waarborgen voor daklozen en mensen zonder papieren: Dokters van de Wereld (62, 301), actieve opsporing van tuberculose bij bevolkingsgroepen met een hoog risico voor TBC (daklozen) (65), automatisch recht op kortingen op de kosten van dagcentra en huisvesting voor personen met een handicap (318), subsidies voor diensten die met drugsverslaafden werken en coördinatie en evaluatie van de activiteiten van de diensten die met drugsverslaafden werken (217)
- Overleg: een overlegplatform om daklozen toegang te verlenen tot de gezondheidszorg (213)

Gezondheid en kennis

Deze laatste categorie omvat 2 acties die werken rond de kennisbevordering rond gezondheid, met aandacht voor de link met armoede:

- Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (61): werkingkosten.
- Subsidies voor onderzoek inzake gezondheid (111): de onderzoeken in kwestie maken niet altijd de link met armoede. In 2008 zal echter onderzoek worden verricht door de vzw Straatverplegers.

2.2.2 Geestelijke gezondheid

Ook binnen het domein van de geestelijke gezondheid kunnen we een onderscheid maken tussen enerzijds acties die geestelijke gezondheidszorg toegankelijk willen maken voor iedereen en anderzijds acties die zich specifiek richten tot bepaalde doelgroepen:

Universele geestelijke gezondheidszorg

- COCOF: Subsidies aan diensten geestelijke gezondheidszorg (72): de tarieven van de raadplegingen houden rekening met het inkomen, bestaansonzekerheid leidt tot geestelijke gezondheidsproblemen en omgekeerd.
- GGC: Subsidies aan diensten voor geestelijke gezondheidszorg (privé en openbaar) (225): gelet op hun ligging (kansarme wijken) of op de doelgroep waartoe zij zich richten (bv. vluchtelingen en asielzoekers) bereiken die diensten ook een kansarm publiek.

Geestelijke gezondheidszorg voor kansengroepen

- Subsidies aan vzw Santé Mentale et Exclusion Sociale SMES (76,138): de toegang tot de geschikte zorg vergemakkelijken voor achtergestelde mensen met mentale problemen (thuislozen,...).

Geestelijke gezondheid en kennis

- Subsidies voor studies en originele initiatieven op gebied van geestelijke gezondheid (69): een reeks actieonderzoeken toegespitst op de problematieken van “mentale gezondheid” en “welzijn”, meer bepaald op het vlak van uitsluiting.

2.2.3 Overzicht budgetten gezondheid

ID	Actie	Bedrag
56	Subsidies voor diverse projecten en initiatieven in de gezondheidszorg gericht op kansengroepen.	200 377 €
61	Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad	388 000 €
62	Dokters van de Wereld	10 000 €
65	Actieve opsporing van tuberculose bij bevolkingsgroepen met een hoog risico voor TBC (daklozen)	50 000 €
67	Toegang tot de gezondheidszorg verzekeren voor mensen met een precair verblijfsstatuut. Vzw Medimmigrant	43 000 €
69	Subsidies voor studies en originele initiatieven op gebied van geestelijke gezondheid	84 000 €
70	Subsidies aan initiatieven op het vlak van gezondheid	990 000 €
71	Brussel Gezond Stadsgewest	
72	Subsidies aan diensten geestelijke gezondheidszorg	12 782 000 €
73	Subsidies aan "maisons médicales"	2 631 000 €
74	Subsidies aan diensten voor gezondheidspromotie en -ontwikkeling	157 000 €
75	Subsidies aan netwerken en samenwerkingsverbanden inzake gezondheid	568 000 €
76	Subsidies aan vzw Santé Mentale et Exclusion Sociale SMES	69 000 €
111	Subsidies voor onderzoek inzake gezondheid	
138	Subsidies aan vzw Santé Mentale et Exclusion Sociale SMES	70 000 €
183	Ondersteuning bicommunautair wijksgesondheidscentrum	50 000 €
205	Projecten van gezondheidspromotie via werking Lokaal Gezondheidsoverleg (LOGO)	102 000 €
213	Overlegplatform om daklozen toegang te verlenen tot de gezondheidszorg	n.v.t.
217	Subsidies aan diensten die met drugsverslaafden werken + coördinatie en evaluatie van de activiteiten van de diensten die met drugsverslaafden werken	3 858 000 €
225	Subsidies aan diensten voor geestelijke gezondheidszorg (privé en openbaar)	3 479 000 €
301	Dokters van de Wereld	10 000 €
318	Automatisch recht op kortingen op de kosten van dagcentra en huisvesting voor personen met een handicap	n.v.t.

2.3. TEWERKSTELLING

De werkloosheidsgraad blijft zeer hoog in het Brussels Gewest (gemiddeld 17,2 % in 2007, in vergelijking met 7,5 % voor België). Een laag opleidingsniveau blijft een belangrijke drempel om toegang te vinden tot de arbeidsmarkt, zeker in het Brussels Gewest. Brusselaars met niet-Europese nationaliteit zijn vaker uitgesloten van de arbeidsmarkt dan Europeanen. Bij niet-Europeanen is een op vijf minstens één jaar werkloos.^[17]

Voor het thema tewerkstelling viel de permanente interkabinettenwerkgroep hoofdzakelijk terug op secundaire documenten. De basis van deze synthese is het document "Inventaris van de tewerkstellingsmaatregelen in 2006" dat in juli 2007 opgesteld werd door het Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties. Op het moment van schrijven is er nog geen inventaris beschikbaar van maatregelen uit 2008; dit onderdeel is dan ook niet systematisch voorzien van een budget voor 2008. Het "Actieplan voor de Jongeren" vormt een tweede onderdeel van de tewerkstellingsmaatregelen, ook hier zijn geen budgetten opgenomen. Dit hoofdstuk wordt vervolledigd met een aantal acties rond kinderopvang, sociale economie en kennis.

De werkgelegenheid, de tewerkstelling en begeleiding van de werklozen behoort tot de bevoegdheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze bevoegdheid wordt uitgeoefend door Actiris, de Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling. De beroepsopleiding zal in het volgende hoofdstuk besproken worden.

2.3.1 Inventaris van de tewerkstellingsmaatregelen in 2006

Deze maatregelen kunnen ondergebracht worden onder verschillende prioriteiten.

De begeleiding van werkzoekenden:

- Socioprofessioneel inschakelingsprogramma met de OCMW's (255)
- Contract voor beroepsproject (231)
- Diensten van de jobfocus (232)
- Opleiding van inschakelingswerkers (256)

- Dienst begeleiding actief zoeken naar werk (BAZW) en de partners van het netwerk actief zoeken naar werk (AZW) (253)
- Dienst sociale consultatie (254)
- Partnership in het kader van een inschakelingstraject via economische weg (259)
- Brussels outplacement (267)

De coördinatie en afstemming inzake de begeleiding van werkzoekenden:

- Coördinatie en overleg van de plaatselijke inschakelingspartners (257)
- Partnership inzake socioprofessionele inschakeling (258)
- Plaatselijke werkgelegenheidsplatforms (260)

De tewerkstellingsmaatregelen - stimuleren van de werkzoekende:

- Tussenkost in de kosten van nieuwe installatie van werklozen (251)
- Opvang van de kinderen van werkzoekenden (261)
- Partnership voor de opvang van kinderen van werkzoekenden (262)

De tewerkstellingsmaatregelen - stimuleren van de werkgever:

- Dienst voor de Brusselse werkgevers (233)
- Tegemoetkoming in de bezoldiging van werklozen aangeworven voor economische-expansieprojecten – Koninklijk Besluit 123 (324)
- Tussenkost in de vergoeding van werklozen tewerkgesteld in het kader van projecten van economische expansie – Koninklijk Besluit 258 (325)

De opleidingsmaatregelen:

- Beroepoverstappremie (252)
- Taalcheques (247)
- Taalcheques jongeren (248)
- Opleidingscheques (249)
- ICT-cheques (informatica-opleiding) (250)
- Professionele referentiecentra (268)
- Startbaanovereenkomst «vormende beroepservaring» bij Brusselse instellingen van openbaar nut (241)

[17] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

De maatregelen voor de non-profitsector:

- Startbaanovereenkomst in de globale maatschappelijke projecten (240)
- Erkenning en financiering van de plaatselijke initiatieven voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de inschakelingsondernemingen (274)
- Beroepsoverstapprogramma (236)
- Gesubsidieerde contractueel bij bepaalde openbare diensten (234):
- Gesubsidieerde contractueel bij bepaalde openbare besturen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (235)

Het stimuleren van de diversiteit:

- Strijd tegen discriminatie bij aanwerving (264)
- Informatieloket voor discriminatie bij aanwerving (265)
- Naleving door de gewestelijke sociale inspectie van de wetgeving m.b.t. de tewerkstelling van buitenlandse werknemers (271)
- Naleving van de wetgeving betreffende het gemengd beheer van de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de gewestelijke sociale inspectie (273)
- Erkenning van de tewerkstellingspartners in het kader van het gemengd beheer van de arbeidsmarkt (272)
- Toekenning van arbeidskaart aan buitenlandse werknemers (244)

Het stimuleren van de economie:

- Nastreven van transversale synergieën ter bevordering van de werkgelegenheid (Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid) (263)
- Steun voor de ontwikkeling van economische activiteiten: bedrijvencentra en lokale economieloketten (269)
- Startersfonds, microkrediet, achtergestelde lening (270)
- Tegemoetkomingen voor opleidingen (245)
- Hulp voor consultancy (246)

2.3.2 Actieplan voor de Jongeren

Enerzijds bestaat dit actieplan uit het versterken en uitbreiden van de acties die in het Brussels Gewest reeds ontwikkeld zijn voor jongeren:

- Contract voor beroepsproject (115), valorisatie van de wachtstage (116), ontwikkeling van de individuele beroepsopleidingen (117), lancering van het peterschap in de onderneming (119), ontwikkeling van de startbaanovereenkomsten (zie 241), oprichten van een sociaal uitzendkantoor (121), versterking van de uitrusting van de technische en de beroepsscholen (122), ontwikkeling en oprichting van referentiecentra (118), bestending van de programma's voor beroepsdoorstroming (zie 236), "jongeren" als prioritaire doelgroep van de diversiteitsplannen (326), ontwikkeling van dienstencheques (125)

Anderzijds worden nieuwe maatregelen ontwikkeld volgens 5 assen (114):

- De beroepservaringen veeleenvoudigen: ontwikkeling van de stageformules in een beroepsomgeving, de eerste beroepservaring ontwikkelen, ontwikkeling van de markt van de studentenjobs, versterking en heroriëntatie van het JEEP-partnership, oprichting van nieuwe sociale uitzendkantoren, gebruik van de programma's tot opslorping van de werkloosheid, netbuilding bevorderen.
- Strijd tegen schooldualisering : synergieën bevorderen tussen tewerkstelling, vorming en opleiding, betere valorisatie van het alternerend onderwijs (werken/leren), herwaardering van het technisch en het beroepsonderwijs, oprichting van twee nieuwe referentiecentra.
- Verbetering van de bekwaamheden van de werkzoekende: een systematisch karakter geven aan de voorstellen tot opleiding, voorbereiding op de examens van SELOR, het aanleren van talen bevorderen.
- Versterking van de begeleiding van elke werkzoekende
- Ontwikkeling van de tewerkstelling voor de laaggeschoolden.

2.3.3 Werk en gezin

Een aantal acties richten zich op het faciliteren van de combinatie van werk en gezin door het voorzien van kinderopvang. Dit wordt gedefinieerd als armoedebestrijding vanuit de overtuiging dat het voorzien van kinderopvang obstakels wegneemt die de toegang van ouders op de arbeidsmarkt verhinderen. Deze acties streven ook naar de aanwerving van personen die het verst van de arbeidsmarkt af staan.

- Kinderkribbenplan (77)
- Opvangmogelijkheden voor kleine kinderen (27)
- Verhoogde subsidies voor de organisatie van naschoolse opvang aan scholen met een hoog aantal GOK-leerlingen (gelijke onderwijskansenbeleid) (159)
- Opvang van de kinderen van werkzoekenden (261) en partnership voor de opvang van kinderen van werkzoekenden (262)

2.3.4 Sociale economie

Vanuit een aantal andere beleidsdomeinen worden er acties ondernomen om werkzoekenden aan te nemen in de sector van de sociale economie:

- Laaggeschoolden aan het werk zetten: Agenschap Net Brussel (34)
- Steun aan de sector van de hergebruikcentra (289): *laaggeschoolden opnieuw aan het werk zetten in de sector van de sociale economie.*
- Tewerkstelling laaggeschoolde jongeren in fietspunten met startbaanovereenkomsten (181)

2.3.5 Tewerkstelling en kennis

- Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties (202)

2.3.6 Overzicht budgetten tewerkstelling

ID	Actie	Montant
27	Opvangmogelijkheden voor kleine kinderen	1 668 000 €
34	Laaggeschoolden aan het werk zetten: Agenschap Net Brussel	60 000 000 €
77	Kinderkribbenplan	10 000 000 €
114	Actieplan voor de Jongeren: nieuwe acties	
115	Contract voor Beroepsproject	
116	Valorisatie van de wachtstage	
117	Ontwikkeling van de Individuele Beroepsopleidingen	
118	Ontwikkeling en oprichting van referentiecentra	
119	Lancering van het peterschap in de onderneming	
121	Oprichten van een sociaal uitzendkantoor	150 000 €
122	Versterking van de uitrusting van de technische en de beroepsscholen	2 000 000 €
125	Ontwikkeling van dienstencheques	200 000 €
159	Verhoogde subsidies voor de organisatie van naschoolse opvang aan scholen met een hoog aantal GOK-leerlingen (gelijke onderwijskansenbeleid)	7 280 €
181	Fietspunten	295 000 €
202	Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties	
231	Contract voor beroepsproject	
232	Diensten van de jobfocus	
233	Dienst voor de Brusselse werkgevers	
234	Gesubsidieerde contractueel bij bepaalde openbare diensten	25 800 000 €
235	Gesubsidieerde contractueel bij bepaalde openbare besturen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	136 100 000 €

236	Beroepsoverstapprogramma	6 000 000 €
240	Startbaanovereenkomst in de globale maatschappelijke projecten	
241	Startbaanovereenkomst «vormende beroepservaring» bij Brusselse instellingen van openbaar nut	5 486 000 €
244	Toekenning van arbeidskaart aan buitenlandse werknemers	
245	Tegemoetkomingen voor opleidingen	2 250 000 €
246	Hulp voor consultancy	2 250 000 €
247	Taalcheques	5 000 000 €
248	Taalcheques jongeren	
249	Opleidingscheques	
250	ICT-cheques	
251	Tussenkomst in de kosten van nieuwe installatie van werklozen	
252	Beroepsoverstappremie	
253	Dienst begeleiding actief zoeken naar werk (BAZW) en de partners van het netwerk actief zoeken naar werk (AZW)	2 500 000 €
254	Dienst sociale consultatie	
255	Socioprofessioneel inschakelingsprogramma met de OCMW's	zie 258
256	Opleiding van inschakelingswerkers	
257	Coördinatie en overleg van de plaatselijke inschakelingspartners	
258	Partnership inzake socioprofessionele inschakeling	4 750 000 €
259	Partnership in het kader van een inschakelingstraject via economische weg	
260	Plaatselijke werkgelegenheidsplatforms	
261	Opvang van de kinderen van werkzoekenden	1 201 000 €
262	Partnership voor de opvang van kinderen van werkzoekenden	zie 261
263	Nastreven van transversale synergieën ter bevordering van de werkgelegenheid (Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid)	
264	Strijd tegen discriminatie bij aanwerving	750 000 €
265	Informatieloket voor discriminatie bij aanwerving	100 000 €
267	Brussels outplacement	
268	Professionele referentiecentra	2 000 000 €
269	Steun voor de ontwikkeling van economische activiteiten: bedrijventra en lokale economieloketten	
270	Startersfonds, microkrediet, achtergestelde lening	
271	Naleving door de gewestelijke sociale inspectie van de wetgeving m.b.t. de tewerkstelling van buitenlandse werknemers	
272	Erkenning van de tewerkstellingspartners in het kader van het gemengd beheer van de arbeidsmarkt	
273	Naleving van de wetgeving betreffende het gemengd beheer van de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de gewestelijke sociale inspectie	
274	Erkenning en financiering van de plaatselijke initiatieven voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de inschakelingsondernemingen	4 500 000 €
289	Steun aan de sector van de hergebruikcentra	200 000 €
324	Tegemoetkoming in de bezoldiging van werklozen aangeworven voor economische-expansieprojecten – Koninklijk Besluit 123	
325	Tussenkomst in de vergoeding van werklozen tewerkgesteld in het kader van projecten van economische expansie – Koninklijk Besluit 258	
326	“De jongeren” als prioritaire doelgroep van de diversiteitsplannen	

2.4. ONDERWIJS EN VORMING

Bijna één op vijf jonge Brusselaars verlaat de school met hoogstens een diploma van het lager secundair onderwijs en volgt geen onderwijs meer. De tewerkstellingsgraad van mensen met een laag opleidingsniveau is 20 procentpunten lager dan bij de totale bevolking.^[18]

Onderwijs is een gemeenschapsbevoegdheid. De Vlaamse en Franse Gemeenschap oefenen deze bevoegdheid uit voor het Brussels Gewest, de Franse en Vlaamse Gemeenschapscommissies van het Brussels Gewest spelen een complementaire rol.

Ook de beroepsopleiding is een gemeenschapsbevoegdheid, in Brussel uitgeoefend door de Vlaamse Gemeenschap (via VDAB) en de COCOF (via Bruxelles Formation). De VGC treedt ook hier complementair op.^[19]

Rond dit thema worden er een aantal acties in de strijd tegen armoede genomen. De acties rond onderwijs betreffen bijna uitsluitend acties ondernomen door de VGC. Op het vlak van beroepsopleiding worden in de databank acties opgenomen van de COCOF en de VGC (die enkel aanvullende acties heeft bij de werking van de VDAB).

2.4.1 Onderwijs

We kunnen de acties rond onderwijs opsplitsen volgens 4 subthema's of prioriteiten.

Gelijke kansen op onderwijs

Een eerste groep van acties binnen het thema onderwijs stimuleert gelijke kansen in het onderwijs. In de eerste plaats zijn er acties die armoede op een bredere manier proberen te verdringen in het Brusselse onderwijs:

- Netoverschrijdende ondersteuning van Brusselse scholen in het omgaan met het groeiend aantal leerlingen uit kansengroepen (155): *om elke vorm van kansenongelijkheid binnen het onderwijs zoveel mogelijk te bestrijden.*

- Charter armoede en onderwijs (162): *engagementsverklaring van scholen, partners en ouders/verenigingen waar armen het woord nemen, om samen te werken aan het verdringen van armoede.*
- Urgentieplan voor het creëren van een stimulerende schoolomgeving (161): *met het verbeteren van de schoolinfrastructuur richt de VGC zich niet uitsluitend tot kinderen in armoedesituaties, maar er is extra financiële steun voorzien voor scholen met een hoog aantal leerlingen uit kansengroepen.*

Vervolgens richten enkele acties zich op de ondersteuning van (risico)leerlingen:

- Structurele aandacht voor armoedebestrijding binnen de werking van de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) (164)
- Ongekwalficeerde uitstroom uit het onderwijs bestrijden bij scholieren: financiering van Tutoringproject voor scholieren uit het secundair onderwijs (149): *extra ondersteuning bieden bij het verwerken van hun leerstof voor scholieren die in hun thuissituatie onvoldoende ondersteuning vinden ; Subsidies aan het Projectencentrum Don Bosco voor de organisatie van het Time-outproject voor risicoleerlingen (150): voor risicoleerlingen die probleemgedrag vertonen op school.*
- Organisatie van Zomerschool voor nieuwkomers en anderstaligen in het Nederlandstalig basisonderwijs (154): *taalondersteuning van nieuwkomers en integratie in de stad en de samenleving door middel van een zomerschool.*

Ten slotte zijn er ook acties gericht op het wegnemen van financiële drempels:

- Deelname aan educatieve activiteiten (157): *verhoogde subsidie aan scholen met veel leerlingen uit kansengroepen.*
- Financiële tussenkomst voor de schoolmaaltijden en het vervoer van en naar de school van zigeunerkinderen (160)

[18] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

[19] Website CriSP: <http://www.rbc.irisnet.be/crisp/>

Ondersteuning ouders

Een tweede prioriteit betreft het verstevigen van de band en de communicatie tussen school en gezin voor kinderen uit kansengroepen.

- Ondersteunen van de communicatie en de samenwerking tussen scholen en ouders uit kansengroepen (158): *door (kans)arme ouders te ondersteunen in hun communicatie met de school, en door de scholen beter voor te bereiden op contacten met (kans)arme ouders, verhogen de kansen van de kinderen op een geslaagde schoolcarrière.*
- Informeren van ouders over de organisatie van het secundair onderwijs via een jaarlijkse studiekeuzebeurs (163): *met extra inspanningen om kansarme ouders te bereiken.*
- Subsidies voor de organisatie van taallessen Nederlands voor laaggeschoolde ouders met kinderen in het basisonderwijs (36): *verstevigen van de band tussen school en gezin voor kinderen uit kansengroepen.*
- Meertalige brochure met tips en info over het schoolgebeuren voor ouders (156): *vooral nuttig voor gezinnen waar de kloof tussen school- en thuismilieu het grootst is.*

Deeltijds onderwijs

Een voorlaatste groep van acties binnen het onderwijs bevindt zich binnen het deeltijds onderwijs:

- Vormingsprogramma voor werkloze jongeren in het deeltijds onderwijs (139): *subsidies aan de 2 centra voor deeltijdse vorming van Vormingscentrum Foyer en Groep intro.*
- Werk en werkervaring voor jongeren in het deeltijds onderwijs (147): *ondersteuning van extra kansen op werkervaring.*
- Infosessies over opleiding en werk in het secundair onderwijs (144): *subsidies aan Tracé Brussel voor Project 'Jump naar Werk' met het oog op een snelle aansluiting school-werk.*

Tweedekansonderwijs

Een laatste actie omvat het tweedekansonderwijs:

- Tweedekansonderwijs voor laaggeschoolde volwassenen (327): *het tweedekansonderwijs biedt volwassenen de mogelijkheid om alsnog een diploma secundair onderwijs te halen, wat een stap kan zijn om uit de langdurige werkloosheid en dus uit de (dreigende) armoede te geraken.*

2.4.2 Beroepsopleiding

De COCOF subsidieert het "Institut bruxellois francophone pour la formation professionnelle (Bruxelles Formation)". We noteren hier ook de beroepsopleiding voor gezinsbijstand.

- Subsidies aan Bruxelles Formation voor de werking en de opleidingsinitiatieven georganiseerd binnen het paritair beheer (313): *het instituut heeft als taak de organisatie en het beheer van de Franstalige beroepsopleiding in Brussel.*
- Subsidies aan Bruxelles Formation voor de opleidingsinitiatieven, georganiseerd in het kader van de samenwerking met de private of publieke actoren: financiering van de inschakelings- en alfabetiseringsinitiatieven en de structurele initiatieven binnen het kader van het Decreet Socioprofessionele Inschakeling (314) en financiering van de vzw's voor socioprofessionele inschakeling en de "Missions Locales" (315)
- Subsidies aan opleidingscentra voor gezinsbijstand (31): *attest van opleiding in gezinsbijstand waardoor men een baan kan vinden in de gezinsbijstand, in een thuiszorgdienst bijvoorbeeld.*

De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) wordt vanuit de Vlaamse Gemeenschap gesubsidieerd voor de Nederlandstalige beroepsopleiding in Brussel. De VGC treedt hierin complementair op vanuit het beleidsdomein 'opleiding tot werken'. De acties variëren van vooropleiding (doorstroom) naar kwalificerende opleiding, socio-professionele inschakeling tot werkervaringsprojecten:

- Toeleiden van Brusselaars uit kansengroepen naar ondernemersopleidingen (316): *subsidies aan Syntra Brussel voor het toeleiden naar het opleidingsaanbod voor ondernemers en voor het bieden van een aangepaste begeleiding aan deze groepen.*
- Toeleiden van moeilijk bereikbare werkzoekenden naar de reguliere begeleidingsdiensten (142): *subsidies aan project Work-up voor toeleiden van nieuwkomers, anderstaligen en kansarme groepen naar het overheidsaanbod op het vlak van opleidingen en tewerkstelling.*
- Beroepsopleidingsprojecten voor kansengroepen (141): *subsidies aan Beroepsopleidingen van JES, Groep Intro en Intec Brussel, specifiek gericht op langdurig werklozen, kortgeschoolden en migranten.*
- Vzw Buurtsport (39): *naast het optimaliseren van de sportkansen (zie later) biedt de vzw Buurtsport ook opleidings- en tewerkstellingskansen voor laaggeschoolde langdurig werklozen.*
- Werkervaringsprojecten voor de zwakste werkzoekenden (140): *subsidies aan werkervaringsprojecten en samenwerkingsverbanden.*
- Inschakelingsprojecten in de zorgsector (10): *subsidies aan Tracé Brussel voor het ondersteunen van inschakelingsprocessen in de zorgsector, specifiek gericht op langdurig werklozen, kortgeschoolden en migranten.*
- Doorstroom naar werk bij opleidings- en werkervaringsprojecten voor risicowerkzoekenden (145): *subsidies aan Groep Intro en JES voor het verzorgen van gecoördineerde uitstroombegeleiding naar werk in prioritaire sectoren bouw, zorg en horeca. Ondersteuning van Intec Brussel voor de uitbouw van een jobwerkbank ICT-sector.*

Tot slot ondersteunt de COCOF een alfabetiseringsprogramma vanuit de doelstelling om de kansen op de arbeidsmarkt te verhogen of om de toegang tot een opleiding te vinden. Vanuit dezelfde doelstelling ondersteunt de VGC een aantal acties rond alfabetisering en stimulering van de kennis van het Nederlands.

- Subsidies voor het alfabetiseringsprogramma (101): *de laagstgeschoolden de kans bieden op een kwalificatie of een opleiding. De hogergeschoolden de kans bieden op een baan en een hoger en stabiel loon.*
- Alfabetiseringsplan (153): *alfabetisering en aanleren van een basiskennis Nederlands als opstap naar de arbeidsmarkt.*
- Leerprocessen Nederlands in functie van werk (151): *subsidies aan het Huis van het Nederlands voor de kwaliteitsondersteuning van de leerprocessen Nederlands in de typisch Brusselse context. Op die manier worden initiatieven ondersteund waar volwassen anderstalige, vaak ook laaggeschoolde Brusselaars het Nederlands leren dat ze nodig hebben om volwaardig te kunnen functioneren op de Brusselse arbeidsmarkt.*
- Taalstimulering in de vrije tijd (143): *subsidies aan vzw Bru-taal voor het organiseren van taalstimulerings-initiatieven, conversatietafels, culturele activiteiten enzovoort.*
- Gratis taallessen Nederlands in het volwassenonderwijs (152): *verbeteren van de functionele tweetaligheid als voorwaarde voor het bekomen van een stabiele job.*

2.4.3 Overzicht budgetten onderwijs en vorming

ID	Actie	Bedrag
10	Inschakelingsprojecten in de zorgsector	28 206 €
31	Subsidies aan opleidingscentra voor gezinsbijstand	259 000 €
36	Subsidies voor de organisatie van taallessen Nederlands voor laaggeschoolde ouders met kinderen in het basisonderwijs	350 000 €
39	Vzw Buurtsport	338 000 €
101	Subsidies voor het alfabetiseringsprogramma	765 000 €
139	Subsidies aan vormingsprogramma voor werkloze jongeren in het deeltijds onderwijs	280 000 €
140	Subsidies aan werkervaringsprojecten voor de zwakste werkzoekenden	293 000 €
141	Subsidies aan beroepsopleidingsprojecten voor kansengroepen	111 255 €
142	Subsidies voor het toeleiden van moeilijk bereikbare werkzoekenden naar de reguliere begeleidingsdiensten. Project Work-up.	50 000 €
143	Subsidies voor het organiseren van taalstimulering in de vrije tijd	89 000 €
144	Subsidies voor Infosessies over opleiding en werk in het secundair onderwijs. Project "Jump naar Werk"	12 000 €
145	Stimuleren van de doorstroom naar werk bij opleidings- en werkervaringsprojecten voor risicowerkzoekenden	189 820 €
147	Aanvullende ondersteuning voor werk en werkervaring voor jongeren in het deeltijds onderwijs	69 462 €
149	Financiering van het Tutoring-project voor scholieren uit het secundair onderwijs. Universitaire Associatie Brussel - Brutusproject	60 000 €
150	Subsidies aan het Projectencentrum Don Bosco voor de organisatie van het Time-outproject voor risicoleerlingen	80 000 €
151	Subsidies aan het Huis van het Nederlands voor het ondersteunen van leerprocessen Nederlands in functie van werk	298 000 €
152	Gratis taallessen Nederlands in het volwassenonderwijs	79 000 €

153	Alfabetiseringsplan	65 000 €
154	Organisatie van Zomerschool voor nieuwkomers en anderstaligen in het Nederlandstalig basisonderwijs.	125 000 €
155	Netoverschrijdende ondersteuning van Brusselse scholen in het omgaan met het groeiend aantal leerlingen uit kansengroepen	2 460 007 €
156	Meertalige brochure met tips en info over het schoolgebeuren voor ouders	2 500 €
157	Verhoogde subsidies voor deelname aan educatieve activiteiten aan scholen met veel leerlingen uit kansengroepen	7 535 €
158	Ondersteunen van de communicatie en de samenwerking tussen scholen en ouders uit kansengroepen	800 000 €
160	Financiële tussenkomst voor de schoolmaaltijden en het vervoer van en naar de school van zigeunerkinderen	4 000 €
161	Urgentieplan voor het creëren van een stimulerende schoolomgeving	4 100 000 €
162	Charter armoede en onderwijs	n.v.t.
163	Informereren van ouders over de organisatie van het secundair onderwijs via een jaarlijkse studiekeuzebeurs	421 000 €
164	Structurele aandacht voor armoedebestrijding binnen de CLB-werking	
313	Subsidies aan Bruxelles formation voor de werking en de opleidingsinitiatieven georganiseerd binnen het paritair beheer	24 388 000 €
314	Subsidies aan Bruxelles formation: inschakelings- en alfabetiseringsinitiatieven en de structurele initiatieven binnen het kader van het Decreet Socioprofessionele Inschakeling	2 335 000 €
315	Subsidies aan Bruxelles formation: vzw's voor socioprofessionele inschakeling en de "Missions locales"	4 938 000 €
316	Subsidies voor het toeleiden van Brusselaars uit kansengroepen naar ondernemersopleidingen	23 458 €
327	Tweedekansonderwijs voor laaggeschoolde volwassenen	145 500 €

2.5. HUISVESTING

Huisvesting is één van de aspecten waardoor de sociale uitsluiting duidelijk tot uiting komt in het Brussels Gewest. Wie over onvoldoende middelen beschikt, vindt moeilijk een gezonde woning tegen een betaalbare prijs. Het grondwettelijk recht op huisvesting is niet verzekerd voor alle burgers.^[20] Door de stijging van de huurprijzen en het zwakke aanbod aan sociale huisvesting wordt de problematiek van de huisvesting steeds ernstiger voor de Brusselaars met een laag inkomen. Het gewicht van de huisvestingskost in het budget van de armste bevolking neemt toe.^[21]

Het huisvestingsbeleid ligt in grote mate op het niveau van de gewesten. Zo is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevoegd voor huisvesting en sociale huisvesting, de juridische bepalingen, de steun en toegang tot de huisvesting, stedenbouw, ruimtelijke ordening en de organisatie van de stedelijke ruimte. Belangrijke hefboomen voor een huisvestingsbeleid liggen (op het moment van schrijven) echter ook op het federale niveau, met name de wet op de huurcontracten, de vastlegging van de huurprijzen alsook verschillende aspecten van de onroerende fiscaliteit.^[22]

2.5.1 Sociale huisvesting en aanverwante

Het **beheer** van de sociale woningen in Brussel wordt verzorgd door een paragewestelijke instelling van openbaar nut, de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM), in samenwerking met de plaatselijke openbare vastgoedmaatschappijen (OVM):

- Deelname in het kapitaal van de BGHM en van bepaalde OVM's (307)

Een belangrijk deel van de acties rond het thema huisvesting richt zich op het verhogen van het **aanbod** van sociale huisvesting en aanverwante:

- De bouw van 5 000 sociale (70 %) en middelgrote (30 %) woningen (86)
- Verlenen van kredieten aan de BGHM voor het bouwen, renoveren en herstellen van sociale woningen (89)
- Investeringssubsidie voor de BGHM voor het aankopen, bouwen, renoveren en herstellen van sociale woningen en hun omgeving (91)
- Werkingssubsidie voor de vzw's Sociale Verhuurkantoren (SVK) (87): *verhuren van woningen uit de privé-sector tegen sociale voorwaarden.*
- Toewijzing van de stedenbouwkundige lasten aan de huisvesting (90): *de stedenbouwkundige lasten zullen aan het Woningfonds worden overgemaakt met het oog op de uitbreiding van zijn woningpark in het kader van de huurhulp.*

Een aantal acties richten zich ten slotte op de ondersteuning van de sociale huisvestingsmaatschappijen:

- Solidariteitstussenkomst in de tekorten van erkende huisvestingsmaatschappijen (317): *om te kunnen komen tot een huurpolitiek in verhouding tot het inkomen van de huurders, zonder de financiële leefbaarheid van de openbare vastgoedmaatschappijen in het gevaar te brengen.*
- Huurverminderingen (308): *middelen door de BGHM overdragen aan de OVM's voor de terugbetaling aan de door de BGHM erkende bouwmaatschappijen van de huurverminderingen die zij aan hun huurders-gezinshoofden moeten toestaan.*

[20] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, 8ste rapport over de staat van de armoede in het BHG, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2002

[21] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Welzijnsbarometer, Brussels armoederapport 2007, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007

[22] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Opvolging parlementaire aanbevelingen 1998-2001-2004 op 31 december 2004, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2006

2.5.2 Ondersteunen van huurders

Eenzijds zijn er een aantal acties die zich richten op het verlagen van de **financiële toegangsdrempel** tot huisvesting:

- Financiering van huurtoelage via de gemeentebedrijven (92): *een systeem van huursubsidies, bij wijze van experiment, voor mensen die aan de criteria voor sociale huisvesting voldoen en een OCMW-toelage genieten.*
- Verhuis- en installatietoelagen voor de huurders (93)

Anderzijds richt een reeks acties zich op het **versterken van de positie van de huurders**:

- Adviesraden voor de huurders in de sociale wooncomplexen (310): *werkingsdotatie aan de BGHM voor de werking van de adviesraden voor de huurders in sociale wooncomplexen.*
- Sociale begeleiding van de huurders (309): *werkingssubsidie voor de BGHM om personeel in te zetten in de OVM's.*

- Projecten voor sociale cohesie in de sociale woningen (311): *om de financiering te dekken van de projecten voor sociale cohesie die de geleidelijke aftakeling van het sociaal netwerk in de sociale wooncomplexen moet tegengaan.*

- Integratie via huisvesting (312): *subsidies voor verenigingen die werken aan de integratie via huisvesting. Deze verenigingen zijn een onmisbaar steunpunt voor de Brusselse huurders in hun relatie met de verhuurders en om adequaat hun woning te leren beheren.*

2.5.3 Huisvesting en kennis

- Het Observatorium van de Huisvesting (204)

2.5.4 Overzicht budgetten huisvesting

ID	Actie	Bedrag
86	De bouw van 5 000 sociale (70 %) en middelgrote (30 %) woningen	180 000 000 €
87	Werkingssubsidie voor de vzw's Sociale Verhuurkantoren	4 257 000 €
89	Verlenen van kredieten aan de BGHM voor het bouwen, renoveren en herstellen van sociale woningen	55 336 000 €
90	Toewijzing van de stedenbouwkundige lasten aan de huisvesting	1 915 000 €
91	Investeringssubsidie voor de BGHM voor het aankopen, bouwen, renoveren en herstellen van sociale woningen en hun omgeving	25 000 000 €
92	Financiering van huurtoelage via de gemeentebedrijven	2 066 000 €
93	Verhuis- en installatietoelagen voor de huurders	5 000 000 €
204	Observatorium van de Huisvesting	
307	Deelname in het kapitaal van de BGHM en van bepaalde OVM's	84 000 €
308	Huurverminderingen	8 664 000 €
309	Sociale begeleiding van sociale huurders	2 581 000 €
310	Adviesraden voor de huurders in de sociale wooncomplexen	330 000 €
311	Projecten voor sociale cohesie in de sociale woningen	1 681 000 €
312	Integratie via huisvesting	1 957 000 €
317	Solidariteitstussenkomst in de tekorten van erkende huisvestingsmaatschappijen	11 500 000 €

2.6. ENERGIE EN WATER

Voor meer informatie over de gevolgen van de liberalisering van de energiemarkt voor mensen in armoede, verwijzen we naar de bijdrage van de Coordination Gaz-Electricité-Eau Bruxelles aan de Externe bijdragen 2007 en 2008.^[23]

Ook op het vlak van energie kent België een complexe bevoegdheidsverdeling tussen de Federale staat en de gewesten, zonder hierbij de OCMW's te vergeten.

Er worden in Brussel op gewestelijk niveau een aantal acties genomen die de toegang tot energie moeten garanderen. We kunnen deze opsplitsen naar enerzijds elektriciteit en gas en anderzijds water.

2.6.1 Elektriciteit en gas

- Openbare dienstverplichtingen met betrekking tot levering van elektriciteit en gas (129): *werkingssubsidies aan OCMW's en leveranciers om hen te helpen hun openbare dienstverplichtingen te vervullen. Deze openbare dienstverplichtingen staan bepaald in de Ordonnantie met betrekking tot de liberalisering van de gas- en elektriciteitsmarkt. Er wordt meer bepaald aangemoedigd projecten inzake sociale energiebegeleiding, begeleiding of tenlasteneming van aanzuiveringsplannen te ontwikkelen.*

- Informatiecentrum voor de toegang tot energie: Infor GasElek (131): *informatiecentrum gas en electriciteit, teneinde aan kwetsbare consumenten een ondersteuning en een toegang tot objectieve informatie te waarborgen over de regels die van toepassing zijn op de gas- en elektriciteitsmarkt.*

2.6.2 Water

- Verbod om water in gevoelige periodes af te sluiten (286)
- Sociaal waterfonds (287): *dit fonds, dat gespijsd wordt door een heffing op het verbruik, zorgt ervoor dat de OCMW's bij betalingsmoeilijkheden tussenbeide kunnen komen.*
- Solidaire en progressieve watertarifiering (288): *deze tarifiering is in het voordeel van gezinnen met een gering verbruik door rekening te houden met de gezinssamenstelling.*
- Renteloze energieleningen (290): *om de kosten te dekken van de interestlast van de energielening, net als de begeleidingskosten, voor mensen met een laag inkomen die werken uitvoeren om hun energieprestaties van hun woning te verbeteren.*

2.6.3 Overzicht budgetten energie en water

ID	Actie	Bedrag
129	Openbare dienstverplichtingen met betrekking tot levering van elektriciteit en gas	987 000 €
131	Informatiecentrum voor de toegang tot energie: Infor GasElek	238 000 €
286	Verbod om water in gevoelige periodes af te sluiten	n.v.t.
287	Sociaal waterfonds	n.v.t.
288	Solidaire en progressieve watertarifiering	n.v.t.
290	Renteloze energieleningen	88 000 €

[23] Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Externe bijdragen, Brussels armoederapport 2007 en 2008, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 2007 en 2008

2.7. MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE

Dit thema slaat op de breder geïnterpreteerde maatschappelijke participatie van alle burgers. Het is duidelijk dat een bredere actieve deelname aan de maatschappij geen specifieke bevoegdheid betreft en dus betrekking heeft op alle bevoegdheidsniveaus.

2.7.1 Participatie en dialoog

Deze eerste reeks acties richten zich op het bevorderen en ondersteunen van de dialoog met mensen in armoede. Op deze manier betreft men de mensen in armoede bij het nemen van beslissingen en wordt het beleid, het middenveld en de maatschappij gesensibiliseerd rond het armoedethema. Breder geïnterpreteerd stimuleren de meeste van deze acties ook de emancipatie van mensen in armoede.

- Ordonnantie betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (201): *deze ordonnantie voorziet de participatie van verenigingen waar armen het woord nemen aan het thematisch deel van het armoederapport.*
- Subsidies aan organisaties waar armen het woord voeren (126): *subsidies om participatie van de minstbedeelden op alle niveaus van het maatschappelijk leven garanderen.*
- Bijdrage aan Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (12): *het Steunpunt organiseert een structureel overleg tussen diegenen die geconfronteerd worden met armoede in hun persoonlijk leven, in hun beroepsactiviteiten of in hun engagement als medestander. Bijzondere aandacht gaat uit naar de participatie van de verenigingen waar armen het woord nemen.*
- Ondersteuning van het Brussels Platform Armoedebestrijding (BPA) (41): *financiering van stafmedewerker van de Brusselse Welzijns- en Gezondheidsraad (BWR) voor de ondersteuning van de werking van het BPA (het samenwerkingsverband van verenigingen waar armen het woord nemen).*
- Subsidies voor het aantrekken van een ervaringsdeskundige bij het Brussels Platform Armoede (42)
- Participatieprojecten en –methodologie (299): *vzw Periferia en "Réseau capacitation citoyenne" publiceren een tijdschrift rond de participatiemethodologie en ontwikkelen participatieprojecten voor gebruikers. 2 projecten: spreekruimte voor daklozen en een raad van bewoners van rusthuizen.*

2.7.2 Maatschappelijke integratie

In de eerste plaats onderscheiden we hier een aantal acties waarin subsidies worden voorzien voor projecten die passen onder het brede begrip van "cohésion sociale":

- Subsidies voor gemeentelijke en gewestelijke contracten voor "cohésion sociale" (105, 106): *financiering van projecten voor sociale samenhang die niet bedoeld zijn om de armoede te bestrijden, maar die er onrechtstreeks toe bijdragen door de emancipatie van de mensen te bevorderen, evenals de toegang tot andere diensten in de strijd tegen de armoede, opleiding, toegang tot werkgelegenheid, ...*
- Subsidies aan verenigingen die buiten het decreet "cohésion sociale" vallen (103): *houden niet rechtstreeks verband met de strijd tegen de armoede, maar hebben vaak de emancipatie van de mensen tot doel, en dus onrechtstreeks de verbetering van de levensomstandigheden. De meeste van deze projecten spelen zich af op de tweede lijn en verwijzen de mensen in een precaire situatie door naar diensten die de armoede bestrijden.*
- Centre régional d'appui du secteur de la cohésion sociale (104)

Vervolgens noteren we een reeks acties rond maatschappelijke integratie van bepaalde doelgroepen. Hierin vinden we een actie waarin subsidies worden voorzien voor projecten die de maatschappelijke integratie van migranten stimuleren, een actie rond het creëren van arbeidszorgplaatsen voor kansarmen en tot slot een reeks acties die concrete projecten van maatschappelijke integratie van hoofdzakelijk jongeren ondersteunen.

Migranten:

- Subsidies voor projecten van gemeenten en verenigingen in het kader van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (IFMB) (102, 108): *cofinanciering van projecten van gemeenten en verenigingen in het kader van het IFMB, met als doel de integratie van personen van vreemde origine om hen te helpen toegang te krijgen tot een beter leven.*

Werklozen met een heel complexe problematiek:

- Subsidies voor arbeidszorgplaatsen (45): *subsidies aan 5 projecten die arbeidszorgplaatsen creëren binnen de sociale economie, bedoeld voor werklozen met een heel complexe problematiek.*

Jongeren:

- Projecten voor de inrichting van de openbare ruimte in het kader van een dynamiek van sociale inschakeling van jongeren in de buurt: geïntegreerde aanleg van het Bonneviepark in een moeilijke buurt en met het oog op de integratie van kinderen en jongeren (292), dynamiek van sociale integratie en buurtwerk in het Gaucheretpark (294), integratie van jonge schoolverlaters in het kader van het onderhoud van de parken (293), dynamiek van sociale inschakeling en buurtwerk van het Skatepark op het Ursulinenplein (295), aanwerving van 12 wachters-sociale werkers voor de groene ruimten en om te werken aan de inrichting van de openbare ruimte en aan de sociale inschakeling (296)
- Strijd tegen het vandalisme op het openbaar vervoer tegen de achtergrond van een sociale omkadering (306): *doelgroep voornamelijk jongeren.*
- Subsidies aan "Réseau de jardins solidaires" (291): *richt zich tot een kwetsbaar publiek met de bedoeling te komen tot maatschappelijke of socioprofessionele integratie.*

2.7.3 Sociaal-culturele participatie

Dit laatste thema richt zich op het bevorderen van een actieve deelname aan de maatschappij, door de participatie aan het brede sociaal-cultureel leven te stimuleren.

Er worden een tweetal acties ondernomen om het bestaande cultuuraanbod toegankelijk te maken voor kansengroepen, door **financiële drempels** zoveel mogelijk weg te nemen:

- Vzw Artikel 27 (11): *goedkope tickets voor culturele evenementen voor personen die zich in financiële moeilijkheden bevinden.*
- Cultuurwaardebon voor kansengroepen (171): *een deel gaat naar de bevordering van cultuurparticipatie bij kansengroepen.*

Een heel aantal acties richt zich op het ondersteunen van organisaties, verenigingen of projecten die de socio-culturele participatie of integratie van zwakkere groepen stimuleren. De meeste acties betreffen een aanbod van zeer diverse socio-culturele activiteiten. Deze acties vertrekken vanuit verschillende doelstellingen en richten zich op verschillende doelpublieken: sommige acties richten zich specifiek tot bepaalde kansengroepen, andere richten zich eerder tot een bredere bevolking en werken bijvoorbeeld buurtgericht. Vanuit de informatie in de databank was het niet steeds mogelijk om hierin een onderscheid te maken.

Senioren en intergeneratieel:

- Seniorencentrum (177): *richt zich in belangrijke mate tot de minstbedeelde senioren in Brussel.*
- Intergeneratieel project Pacheco Instituut (166): *atelierwerking tussen buurtjongeren jeugdhuis Chicago en inwoners OCMW-rusthuis Pacheco.*

Migranten:

- Regionale verenigingen voor allochtonen (211)
- Zelforganisaties (210)
- Vrouwenwerking Caleidoscoop van De Vaartkapoen (170): *ontmoeting, vorming, taallessen.*
- KAV Intercultureel (167): *specifieke werking allochtone vrouwen.*
- Arthis (165): *socio-culturele integratie Romagemeenschap.*

Buurtgericht:

- Beeldenstorm (168): *activiteiten voor een hoofdzakelijk kansarm publiek in achtergestelde wijken.*
- Recyclart (169): *buurtgerichte activiteiten voor kinderen en volwassenen, ook kansarmen.*
- Participatiefonds voor de bewoners (110): *om het isolement te doorbreken, bijvoorbeeld in het kader van een buurtproject.*
- Grote Marollendiner (172): *socioculturele weefsel.*
- Subsidies voor het organiseren van ontmoetingen tussen kansarmen in achtergestelde wijken: Comité Kuregem (283)
- Willemsfonds Woluwe (174): *integratie van inwoners sociale huisvesting in het reguliere verenigingsleven.*

Andere:

- Citizenne (209): *deel van de werking richt zich op kansarmen.*
- Project Wegwijzer van CAW Archipel (43): *culturele activiteiten voor (kans)armen.*
- Solidariteitsprojecten voor kansarme mensen van vzw Tochten van Hoop Brussel (173)

Een volgende groep acties richt zich op het bieden van **sportkansen**. De achterliggende doelstellingen liggen bij het stimuleren van emancipatie en het bestrijden van socio-economische gezondheidsongelijkheden via sport.

- Vzw Buurtsport (39): *creëren en optimaliseren van sportkansen, prioritair in wijken die te kampen hebben met maatschappelijke achterstelling.*

- “Sport au féminin” (25): *om vrouwen uit achtergestelde buurten de kans te bieden om regelmatig aan sport te doen en sportclubs in de buurt te ontdekken.*
- Alle klassen van de bevolking toegang bieden tot sportinfrastructuren: gemeentelijke sportinfrastructuren (23), de hoogstaande sportinfrastructuur van het Sportcentrum van Woluwe (24)
- Bis Foyer (194): *werking naar kansarmen en nieuwkomers in Molenbeek.*
- Fire Gym (200): *laagdrempelig sportaanbod en emancipatie via sport.*
- Sportwerking Hobo (195): *bestrijden van socio-economische gezondheidsongelijkheden door middel van een sportwerking van Hobo voor thuislozen en vluchtelingen.*
- Sportwerking Chicago (199): *sportwerking binnen WMKJ's.*

Een laatste groep acties richt zich op het ondersteunen van een **vrijtijdsaanbod** voor kansarme jongeren:

- WMKJ (38): *professionele ondersteuning van een vrijetijdsaanbod voor kansarme jongeren.*
- Projecten van vakantieparticipatie: eigen speelpleinwerking met sociale tarieven (212), Zomerkamp Federatie Afrikaanse Hoop vzw (190)
- Brede School-projecten (148): *creëren van kwalitatief vrijetijdsaanbod voor kinderen en jongeren in kansarme buurten.*
- KAJ Nationaal KameloJonhuis vzw (322): *professionele ondersteuning van een vrijetijdsaanbod voor kansarme jongeren.*

2.7.4 Overzicht budgetten maatschappelijke participatie

ID	Actie	Bedrag
11	Vzw Artikel 27	37 000 €
12	Bijdrage aan Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting	15 000 €
23	Toegang bieden tot gemeentelijke sportinfrastructuren	7 000 €
24	Toegang bieden tot hoogstaande sportinfrastructuur van het Sportcentrum van Woluwe	12 000 €
25	Sport au féminin	80 000 €
38	WMKJ	1 554 000 €
39	Vzw Buurtsport	338 000 €
41	Financiering van een stafmedewerker «armoede» en een stafmedewerker «lokaal sociaal beleid» bij BWR	69 023 €
42	Subsidies voor het aantrekken van een ervaringsdeskundige bij het Brussels Platform Armoede	15 000 €
43	Subsidies voor de organisatie van culturele activiteiten voor (kans)armen.	6 000 €
45	Subsidies voor arbeidszorgplaatsen	223 000 €
102	Subsidies aan projecten van verenigingen in het kader van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (IFMB)	93 000 €
103	Subsidies aan verenigingen die buiten het decreet “cohésion sociale” vallen	249 000 €
104	Centre régional d’appui du secteur de la cohésion sociale	213 000 €
105	Subsidies voor gewestelijke contracten voor “cohésion sociale”	1 446 000 €
106	Subsidies voor gemeentelijke contracten voor “cohésion sociale”	5 786 000 €
108	(Co)financiering van projecten van gemeenten in het kader van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (IFMB)	448 000 €
110	Participatiefonds voor de bewoners	12 000 €

126	Subsidies aan organisaties waar armen het woord voeren	50 000 €
148	Creëren van een kwalitatief vrije tijdsaanbod voor kinderen en jongeren in kansarme buurten via de «Brede School»-projecten	75 000 €
165	Arthis	50 000 €
166	Intergenerationeel project Pacheco Instituut	50 000 €
167	KAV Intercultureel	60 000 €
168	Beeldenstorm	177 520 €
169	Recyclart	100 000 €
170	Vrouwenwerking Caleidoscoop van De Vaartkapoen	46 000 €
171	Cultuurwaardebon voor kansengroepen	80 000 €
172	Het Grote Marollendiner	10 000 €
173	Solidariteitsprojecten voor kansarme mensen van Tochten van Hoop Brussel vzw	1 000 €
174	Willemsfonds Woluwe	1 240 €
177	Seniorencentrum	397 000 €
190	Vakantieparticipatie. Zomerkamp Federatie Afrikaanse Hoop vzw	500 €
194	Bis Foyer	64 000 €
195	Sportwerking Hobo	811 €
199	Sportwerking Chicago	467 €
200	Fire Gym	11 500 €
201	Ordonnantie van 20 juli 2006 betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	n.v.t.
209	Citizenne	32 000 €
210	Zelforganisaties	82 000 €
211	Regionale verenigingen voor allochtonen	97 000 €
212	Vakantieparticipatie. Eigen speelpleinwerking	466 000 €
283	Subsidies voor het organiseren van ontmoetingen tussen kansarmen in achtergestelde wijken. Comité Kuregem	3 000 €
291	Subsidies aan Réseau de jardins solidaires	50 000 €
292	Geïntegreerde aanleg van het Bonneviepark in een moeilijke buurt en met het oog op de integratie van kinderen en jongeren	434 500 €
293	Integratie van jonge schoolverlaters in het kader van het onderhoud van de parken	60 000 €
294	Dynamiek van sociale integratie en buurtwerk in het Gaucheretpark	150 000 €
295	Dynamiek van sociale inschakeling en buurtwerk van het Skatepark op het Ursulinenplein	15 506 €
296	Aanwerving van 12 wachters-sociale werkers voor de groene ruimten en om te werken aan de inrichting van de openbare ruimte en aan de sociale inschakeling	
299	Participatieprojecten en –methodologie Periferia vzw	
306	Strijd tegen het vandalisme op het openbaar vervoer tegen de achtergrond van een sociale omkadering	
322	KAJ Nationaal KameloJonhuis vzw	43 677 €

2.8. MOBILITEIT

Dit thema sluit nauw aan bij het vorige hoofdstuk van maatschappelijke participatie. Om een volwaardige deelname aan de maatschappij te bevorderen, is het namelijk noodzakelijk een basismobiliteit voor iedereen te verzekeren.

De bevoegdheden voor het strikte mobiliteitsbeleid ligt voor het grootste deel bij de gewesten. Om de mobiliteit van burgers te stimuleren, kunnen er echter vanuit verschillende beleidsniveaus acties ondernomen worden.

2.8.1 Toegankelijkheid

We onderscheiden hier ten eerste acties die de toegankelijkheid van mobiliteitsvoorzieningen bevorderen. Het gaat hier om het wegwerken van **financiële en/of fysieke drempels**:

- Voorkeurstarieven van MIVB (178): voor WIGW, leefloongerechtigden en werkzoekenden.
- Taxicheques (179): voor personen met een ernstige handicap en senioren.

- Sociaal Vervoer Brussel (51): voor het garanderen van basismobiliteit voor senioren met een beperkt inkomen en een ontoereikend sociaal netwerk, nodig voor het garanderen van het recht op sociale dienst- en hulpverlening van arme senioren die niet over eigen vervoer beschikken.

- Financiële tussenkomst voor het vervoer van en naar de school van zigeuner kinderen (160)

2.8.2 Stimuleren van mobiliteit

Ten tweede zijn er ook nog een tweetal acties waarin projecten worden ondersteund die de **basismobiliteit** stimuleren. Het gaat hier om het promoten van de fiets als volwaardig vervoersmiddel.

- Fietspunten (181): initiatieven uit de sociale economie die het gebruik van de fiets, in combinatie met het openbaar vervoer, willen promoten.
- Pro Velo Fietseducatie (206): stimuleert het fietsen als dagelijks en recreatief vervoermiddel voor allochtone vrouwen.

2.8.3 Overzicht budgetten mobiliteit

ID	Actie	Bedrag
51	Subsidies aan de vzw Sociaal Vervoer Brussel voor het garanderen van basismobiliteit voor senioren met een beperkt inkomen.	186 354 €
160	Financiële tussenkomst voor de schoolmaaltijden en het vervoer van en naar de school van zigeuner kinderen	4 000 €
178	Voorkeurstarieven van MIVB	11 113 256 €
179	Taxicheques	140 000 €
181	Fietspunten	295 000 €
206	Pro Velo Fietseducatie	25 000 €

2.9. KENNISCENTRA, BELEIDSONTWIKKELING EN - ONDERSTEUNING

2.9.1 Kenniscentra en onderzoek

Om een geïntegreerd armoedebeleid uit te bouwen, dat een antwoord kan bieden op de complexiteit van armoede, is het nodig de noodzakelijke kennis op te bouwen. Op dat vlak worden er een aantal acties ondernomen, enerzijds voor de ondersteuning van kenniscentra, anderzijds voor de subsidiëring van een aantal onderzoeken:

Kenniscentra:

- Observatorium voor Gezondheid en Welzijn (61): *productie van het (twee)jaarlijks armoederapport, ook in andere onderzoeken en studies steeds vertrekkende van verwevenheid van thema's armoede en gezondheid. Armoedeindicators en -databanken.*
- Observatorium van de Huisvesting (204): *vragen met betrekking tot huisvesting.*
- Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties (202): *analyse van de tewerkstellings- en werkloosheidsindicatoren en studies ter zake.*
- Steunpunt thuislozenzorg La Strada(135): *functie als kenniscentrum.*

Onderzoek:

- Subsidies voor onderzoek op het vlak van gezondheid (111): *in 2008 zal de vzw Straatverplegers een onderzoek uitvoeren om te weten waarom een publiek dat over een woning beschikt een beroep doet op hen en om het mogelijke dienstenaanbod te analyseren.*
- Subsidies voor een reeks actieonderzoeken naar met name "mentale" en "sociale" gezondheidsproblemen, meer bepaald op het vlak van uitsluiting (69)

2.9.2 Coördinatie armoedebeleid

Het belang van een gecoördineerd armoedebeleid is duidelijk. De institutionele complexiteit en versnippering van het beleid in Brussel maakt deze coördinatie, afstemming en overleg binnen en tussen de verschillende Brusselse politieke actoren essentieel.

Er worden in Brussel acties ondernomen om de coördinatie van het armoedebeleid te bevorderen:

- Permanente interkabinettenwerkgroep armoedebestrijding (323): *bevorderen van de ontwikkeling van een inclusief, globaal en gecoördineerd armoedebeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.*
- Permanente monitoring van het VGC-beleid inzake armoedebestrijding (223): *aanstelling van een ambtenaar met als opdracht de permanente monitoring van het VGC-beleid inzake armoedebestrijding.*

De overlegplatformen die op Brussels niveau georganiseerd worden, worden in punt 9.3 'beleidsondersteuning' besproken.

2.9.3 Beleidsondersteuning

Een aantal acties richten zich op de ondersteuning van het armoedebeleid, ook hier zowel in strikte als in brede zin. Een aantal van de acties zijn reeds in andere hoofdstukken opgenomen, namelijk de overlegstructuren die reeds in het hoofdstukken welzijnswerk en gezondheid aan bod kwamen. Deze acties worden hier hernomen vanuit hun specifieke advies- en coördinatiefunctie die ze vervullen ten opzichte van het beleid.

- Ordonnantie van 20 juli 2006 betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (201)
- Steunpunt thuislozenzorg La Strada(135): *overleg, coördinatie en ondersteuning van de permanente actualisering van het Brussels beleid inzake thuislozenzorg.*
- Overlegcomité inzake het beleid voor de integratie van de daklozen (297): *overleg, coördinatie en advies over het beleid inzake daklozen.*
- Overlegplatform voor toegang tot de gezondheidszorg voor daklozen (213)
- Sociale coördinatie van openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (304): *overleg van de plaatselijke actoren met de bedoeling om hun acties naar de bevolking te identificeren en op elkaar af te stemmen, door adviezen en oriëntaties uit te brengen voor plaatselijke partners en gemeentelijke, gewestelijke en communautaire overheden.*
- Overlegcomité Justitieel Welzijnswerk (298): *overleg, coördinatie en het geven van advies aan de bevoegde overheden over het gevoerde en uit te voeren beleid inzake justitieel welzijnswerk op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.*
- Bijdrage aan Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind – Werkgroep Kind en Armoede (319)

- Centre régional d'appui du secteur de la cohésion sociale (104)
- Bijdrage aan Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (12): *het Steunpunt organiseert een structureel overleg tussen diegenen die geconfronteerd worden met armoede in hun persoonlijk leven, in hun beroepsactiviteiten of in hun engagement als medestander. Bijzondere aandacht gaat uit naar de participatie van de verenigingen waar armen het woord nemen.*

2.9.4 Overzicht budgetten kenniscentra, beleidsontwikkeling en –ondersteuning

ID	Actie	Bedrag
12	Bijdrage aan Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting	15 000 €
61	Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad	388 000 €
69	Subsidies voor studies en originele initiatieven op gebied van geestelijke gezondheid	84 000 €
104	Centre régional d'appui du secteur de la cohésion sociale	213 000 €
111	Subsidies voor onderzoek inzake gezondheid	
135	Steunpunt Thuislozenzorg La Strada	204 000 €
201	Ordonnantie van 20 juli 2006 betreffende het opstellen van het armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	n.v.t.
202	Brussels Observatorium van de Arbeidsmarkt en de Kwalificaties	
204	Observatorium van de Huisvesting	
213	Overlegplatform om daklozen toegang te verlenen tot de gezondheidszorg	n.v.t.
223	Permanente monitoring van het VGC-beleid inzake armoedebestrijding	
297	Overlegcomité inzake het beleid voor de integratie van de daklozen	n.v.t.
298	Overlegcomité Justitieel Welzijnswerk	n.v.t.
304	Sociale coördinatie van openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	575 000 €
323	Permanente interkabinettenwerkgroep armoedebestrijding	n.v.t.
319	Bijdrage aan Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind – Werkgroep Kind en Armoede	

BIJLAGE

PROTOCOL GESLOTEN TUSSEN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING EN DE COLLEGES VAN DE DRIE BRUSSELSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIES INZAKE HET ARMOEDEBELEID

Tussen de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, vertegenwoordigd door zijn Voorzitter, Charles Picqué, het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, vertegenwoordigd door zijn Voorzitter, Charles Picqué, het College van de Franse Gemeenschapscommissie, vertegenwoordigd door zijn Voorzitter, Benoit Cerexhe, het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, vertegenwoordigd door zijn Voorzitter, Guy Vanhengel,

Overwegende dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie op 5 mei 1998 een samenwerkingsakkoord hebben ondertekend tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en Gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid ;

Overwegende dat het armoedebeleid op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de resultante is van het beleid dat terzake wordt gevoerd door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en door de Colleges van de drie Gemeenschapscommissies, en dat het noodzakelijk is hun beleid op elkaar af te stemmen ;

Overwegende dat het Verenigd College "fungeert als overleg- en coördinatieorgaan tussen de beide gemeenschappen" (Art. 136, Grondwet) ;

wordt overeengekomen wat volgt:

Artikel 1. Uitgangspunten

Zonder afbreuk te doen aan hun eigen bevoegdheden verbinden de ondertekenende partijen zich ertoe hun beleid tot voorkoming van bestaansonzekerheid, tot bestrijding van de armoede en tot integratie van de personen in de samenleving voort te zetten en te coördineren op basis van de hierna volgende uitgangspunten:

Het realiseren van de sociale rechten, vastgelegd in artikel 23 van de grondwet ;

Het streven naar de ontwikkeling van een inclusief, globaal en gecoördineerd beleid, d.i. een beleid dat wordt gevoerd op alle bevoegdheidsdomeinen en dat voortdurend wordt geëvalueerd.

Artikel 2. De verbintenis

Om de ontwikkeling van een inclusief, globaal en gecoördineerd beleid te bevorderen verbinden de ondertekenende partijen zich er toe actief te participeren aan een permanente interkabinetten-werkgroep.

Elk volgens hun bevoegdheden verbinden de ondertekenende partijen zich ertoe aan de interkabinettenwerkgroep de relevante kwalitatieve en kwantitatieve gegevens ter beschikking te stellen, evenals een synthese van de maatregelen en regelgeving, en de budgettaire keuzes die ze hebben gemaakt in het kader van de strijd tegen de armoede.

Artikel 3. De permanente interkabinettenwerkgroep

Op het initiatief van de Leden van het Verenigd College, bevoegd voor Bijstand aan personen, wordt een permanente interkabinettenwerkgroep opgericht, met de hierna volgende opdrachten en werking.

§ 1. De opdrachten

De interkabinettenwerkgroep heeft als opdracht de volgende beleidsdocumenten voor te bereiden en op te volgen:

- (1) het gewestelijk armoederapport, dit in uitvoering van de ordonnantie van 8.06.2000 betreffende het opstellen van een jaarverslag over de armoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ;
- (2) het federale armoederapport dat door het Steun-punt tot bestrijding van armoede, bestaans-onzekerheid en sociale uitsluiting tweejaarlijks wordt gepubliceerd in uitvoering van het samenwerkingsakkoord van 5 mei 1998 tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en Gewesten betreffende de bestendiging van het armoede-beleid ;
- (3) het Brussel-luik van het tweejaarlijkse Nationaal Actieplan Sociale Insluiting (NAPIncl), dit in het kader van de Europese Open Methode van Coördinatie.

§ 2. De werking

De Leden van het Verenigd College bevoegd voor Bijstand aan personen roepen de interkabinetten-werkgroep samen en zitten de werkgroep voor.

Afhankelijk van de agenda vaardigen de Regering en de Colleges naar de werkgroep de bevoegde kabinetten af. Het secretariaat van de interkabinettenwerkgroep wordt verzorgd door het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn.

Artikel 3. Duur van het protocol

Dit protocol wordt afgesloten voor de duur van de legislatuur (2004-2009).

Gedaan te Brussel, in 4 exemplaren.

Voor de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2 februari 2007, Charles PICQUE

Voor het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, 4 mei 2006, Charles PICQUE

Voor het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, 13 juli 2006, Guy VANHENGEL

Voor het College van de Franse Gemeenschaps-commissie, 2 februari 2007, Benoit CEREXHE

Brussels armoederapport 2008

Het Brussels actieplan armoedebestrijding is een onderdeel van het Brussels armoederapport 2008 en tevens het politieke luik van het armoederapport. Het kwam tot stand in de permanente interkabinettenwerkgroep die samengesteld werd krachtens het Protocol gesloten tussen de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de Colleges van de Brusselse gemeenschapscommissies inzake het armoedebeleid.

Dit actieplan brengt voor het eerst de acties in de strijd tegen armoede van de verschillende Brusselse overheden samen. Voorliggend document wordt ingeleid door de Leden van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bevoegd voor de coördinatie van het Brusselse armoedebeleid. Zij kaderen het proces van het Brusselse actieplan armoedebestrijding en kijken naar de toekomst. Vervolgens omvat dit document een synthese van de acties in de strijd tegen armoede in Brussel anno 2008. De volledige databank met de acties is beschikbaar via de website van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn (www.observatbru.be).

Dit eerste Brussels actieplan armoedebestrijding zou de basis kunnen vormen voor een verdere uitwerking, verfijning en afstemming van het armoedebestrijdingsbeleid in Brussel.

www.observatbru.be

Dit document is ook in het Frans beschikbaar.

Ce document est également disponible en français sous le titre:
« **Plan d'action bruxellois de lutte contre la pauvreté,
Rapport bruxellois sur l'état de la pauvreté 2008** »